

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva

Projekt: Zapojování dětí do programu podpory ohrožených rodin
Číslo projektu: CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011452

Obsah

1. Úvod	3
2. Evaluační design.....	4
3. Závěrečné vyhodnocení s pracovníky AUFORI, o.p.s.	6
3.1. Subjektivní názor pracovníků na zapojování dětí do spolupráce	6
3.2. Hodnocení materiálů pro práci s dětmi, které vznikly během realizace projektu.....	7
3.3. Aktuální potřeby pracovníků v oblasti zapojování dětí.....	8
4. Závěrečné vyhodnocení s pracovníky oddělení SPOD	9
4.1. Subjektivní názor pracovníků OSPOD Hradec Králové na zapojování dětí do spolupráce	9
4.2. Reflexe zapojování dětí pracovníků OSPOD Hradec Králové v práci AUFORI, o.p.s.....	10
4.3. Jak to vidí pracovníci OSPOD – doporučení a připomínky	12
5. Závěrečné vyhodnocení s dětmi	12
5.1. Hodnocení materiálů pro práci s dětmi, které vznikly během realizace projektu.....	13
5.2. Dosavadní zkušenost dětí se zjišťováním jejich názorů a jejich vnímání tohoto přístupu	15
6. Závěrečné vyhodnocení pilotního ověřování v praxi	16
6.1. Co se osvědčilo.....	16
6.2. Co se neosvědčilo	18
6.3. Jak reagovali na zapojování rodiče a jak děti	20
6.4. Jak se dětská stanoviska lišila od názoru dospělých a odborných pracovníků?	21
7. Informace z individuálních plánů rodin	25
7.1. Zakázky, které se týkaly školy	26
7.2. Zakázky, které se týkaly zajištění materiálních potřeb dítěte.....	27
7.3. Zakázky na zlepšení vztahů v rodině.....	27
7.4. Zakázky na zapojení do volnočasových aktivit a vrstevnických vztahů	28
7.5. Další zakázky v individuálních plánech rodiny.....	29
7.6. Předcházení hrozbě odebrání dítěte a celkové zhodnocení	29
8. Shrnutí a závěr	30
Přílohy	32

1. Úvod

Cílem projektu „Zapojování dětí do programu podpory ohrožených rodin“ bylo zavést inovativní princip zapojování dětí do práce s ohroženými rodinami v rámci programu "Učí (se) celá rodina". Projektovým záměrem byla metodická podpora tohoto procesu i podpora pracovníků během změny.

Během prvního roku realizace jsme vytvořili naplánovanou metodiku s názvem Zapojování dětí do programu "Učí (se) celá rodina" a zajistili pro pracovníky vzdělávání a metodickou podporu. Ve druhém roce realizace projektu proběhlo pilotní ozkoušení nově nastavené metodiky v rámci činnosti pracovníků v našem programu podpory rodiny. Do projektu jsme zapojili 40 rodin. Na začátku realizace projektu jsme si definovali oblasti, které chceme sledovat během závěrečného vyhodnocení projektu. Jednalo se o:

- zpětnou vazbu od pracovníků přímé práce,
- zpětnou vazbu od pracovníků OSPOD - jejich subjektivní názor na přínos zapojování dětí do procesu podpory ohrožených rodin a kritické připomínky,
- hodnocení materiálů a vnímání participace minimálně s 10 dětmi,
- vyhodnocení individuálních plánů ohrožených dětí a rodin a informace o změnách, které dítě/rodina během spolupráce dosáhly.

Závěrečná evaluace probíhala nakonec během posledních tří měsíců realizace projektu od ledna do března 2022, protože realizace projektu byla z důvodu komplikací způsobenými nouzovým stavem v České republice (viz pandemie onemocnění COVID-19) posunuta o tři měsíce až do 31. 3. 2022. Závěrečná evaluace zahrnuje navíc oproti plánu odpovědi například na tyto otázky: Jaké jsou aktuální potřeby pracovníků AUFOR v souvislosti se zapojováním dětí (co by potřebovali, aby děti mohly i nadále zapojovat do spolupráce)? Reflektovali pracovníci oddělení SPOD změnu ve způsobu naší práce a pokud ano, tak v jaké oblasti? Jak jsou jejich praktické připomínky k naší spolupráci? Jak děti vnímají, když jsou zapojovány do spolupráce? Jak na to reagují jejich rodiče? Jaké metody práce se při práci s dětmi pracovníkům osvědčily a které se naopak ukázaly jako neefektivní? Jak se dětská stanoviska lišila od názoru dospělých a odborných pracovníků, když se nastavovala spolupráce, nebo hledalo řešení problematické situace? Jak se v rodinách dařilo či nedařilo naplňovat cíle domluvené na začátku spolupráce? Pilotní ověření zavedení inovativního principu participace dětí podle našeho názoru potvrdilo efektivitu tohoto přístupu, přestože výstupy evaluace jsou pochopitelně převážně subjektivní povahy. V zapojování dětí chceme i nadále pokračovat a věříme, že dlouhodobější praxe potvrdí naše předpoklady i subjektivní výstupy.

2. Evaluační design

Evaluace probíhala především v druhé fázi projektu, tj. v období od ledna 2021 do března 2022. V prvním roce realizace projektu probíhala evaluace formou dětské fokusní skupiny.

Cílem evaluace bylo ověřit přínosy realizovaného projektu – přínosy zavedení nového přístupu zaměřujícího se na zapojení dětí do sociální práce s rodinami a dětmi.

Pro náš projekt jsme si stanovili následující evaluační otázky:

- Jak hodnotí děti své nové zapojení do spolupráce s pracovníky AUFORI?
- Jak hodnotí zapojení dětí do spolupráce sociální a pedagogičtí pracovníci AUFORI?
- Jak hodnotí zapojení dětí do spolupráce pracovníci orgánu sociálně právní ochrany dětí, se kterými jsme v zájmu rodin, zařazených do projektu, spolupracovali?
- Jak se osvědčily nové metody a techniky zapojování dětí? Co konkrétního se podařilo a považujeme to za příklad dobré praxe?

Evaluace probíhala ve dvou formách – jako průběžná a závěrečná.

1. Průběžná evaluace

Průběžná evaluace probíhala ve třech formách. Výstupy z průběžné evaluace byly zpracovány buď do vznikající metodiky, nebo do závěrečné evaluace.

a) dětské fokusní skupiny

Cílem těchto skupin bylo zapojit děti do procesu vznikající metodiky – zjišťovat jejich názor a pohled v samotném průběhu tvorby, a ne až v okamžiku, kdy systém práce bude nastaven. Dětské fokusní skupiny také sloužily k průběžné evaluaci metodického materiálu, a to ještě předtím, než byl ověřován v praxi. Zpětnou vazbu v tomto případě poskytovaly přímo zapojené děti.

Dětské fokusní skupiny probíhaly od července 2020. Uskutečnili jsme celkem 5 dětských fokusních skupin.

b) zpětnovazební dotazování před pilotním ověřováním a v závěru pilotního ověřování

Kritéria pro výběr rodin, zařazených do pilotního ověřování:

- rodina v evidenci oddělení sociálně právní ochrany dětí v Hradci Králové, Jaroměři nebo Náchodě,

- rodina s nezletilými dětmi od 5 do 16 let (předškolní a školní věk na ZŠ),
- spolupráce s rodinou v rámci programu „Učí (se) celá rodina“ s frekvencí schůzek min. 1x týdně,
- pravděpodobnost pokračování spolupráce v roce 2021, vyhodnocená subjektivně klíčovým pracovníkem Aufori,
- rodina není při vstupu do projektu v akutní krizové situaci spojené např. s domácím násilím, ztrátou bydlení apod., kdy se pracovník s rodinou zaměřuje primárně na zvládnutí této krize.

Počet rodin, zařazených do pilotního ověřování: 40

Evaluace před pilotním ověřováním a v závěru pilotního ověřování:

Klíčový pracovník rodiny vyplnil polostrukturovaný dotazník, který byl doplněn o rozhovor s pracovníkem. Rozhovor vedl Koordinátor změny.

c) analýza kazuistik během pilotního ověřování

Podklady k průběžné evaluaci byly v této fázi zpracovávány *formou krátkých kazuistik*, které byly analyzovány v rámci pracovních skupin s metodickým pracovníkem. Cílem kazuistiky bylo zachytit, jak se rodinná situace vyvíjela po zapojení dětí do procesu práce s rodinou.

Pracovník podklady na pracovní skupiny připravoval podle stanovené struktury měsíčního záznamu. Kazuistiky přikládáme do Přílohy 4.

2. závěrečná evaluace

V rámci závěrečné evaluace proběhlo:

- závěrečné vyhodnocení (polostrukturovaný dotazník – viz. Příloha 1) se 14 sociálními pracovníky a pedagogy Aufori, o.p.s.;
- závěrečné vyhodnocení (polostrukturovaný dotazník – viz. Příloha 2) s 20 pracovníky oddělení sociálně právní ochrany dětí;
- závěrečné vyhodnocení (polostrukturovaný dotazník – viz. Příloha 3) s 16 dětmi ve věku od 6 do 18 let;
- shrnutí výstupů z individuálních plánů zapojených rodin.

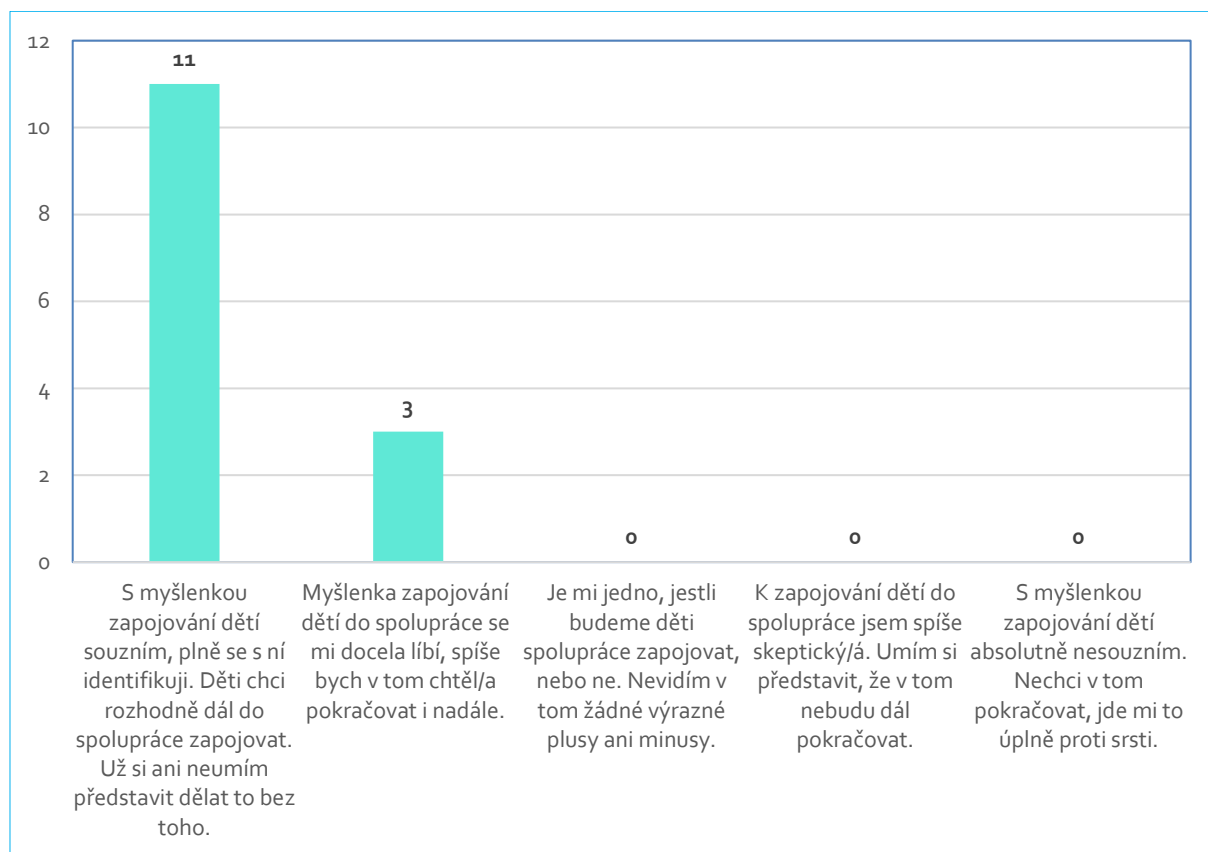
3. Závěrečné vyhodnocení s pracovníky Aufori, o.p.s.

Závěrečné hodnocení se zaměřovalo na zjištění subjektivního názoru a postoje pracovníků k inovativnímu principu participace dětí a materiálům pro práci s dětmi, které vznikly během realizace projektu. Pro zjišťování jsme použili polostrukturovaný dotazník (viz Příloha 1). Do závěrečného hodnocení se zapojilo celkem 14 pracovníků.

3.1. Subjektivní názor pracovníků na zapojování dětí do spolupráce

Na otázku „Co si o zapojování dětí do spolupráce myslíte vy osobně?“ odpověděli všichni účastníci šetření. Respondenti vybírali z nabízených odpovědí jednu variantu, která nejvíce korespondovala s jejich stanoviskem.

Obr.1: Subjektivní názor pracovníků na zapojování dětí do spolupráce

11 dotázaných zvolilo odpověď: „S myšlenkou zapojování dětí souzním, plně se s ní identifikuji. Děti chci rozhodně dál do spolupráce zapojovat. Už si ani neumím představit dělat to bez toho.“
Zbývajících 3 účastníků zvolili odpověď: „Myšlenka zapojování dětí do spolupráce se mi docela líbí, spíše bych v tom chtěl/a pokračovat i nadále.“

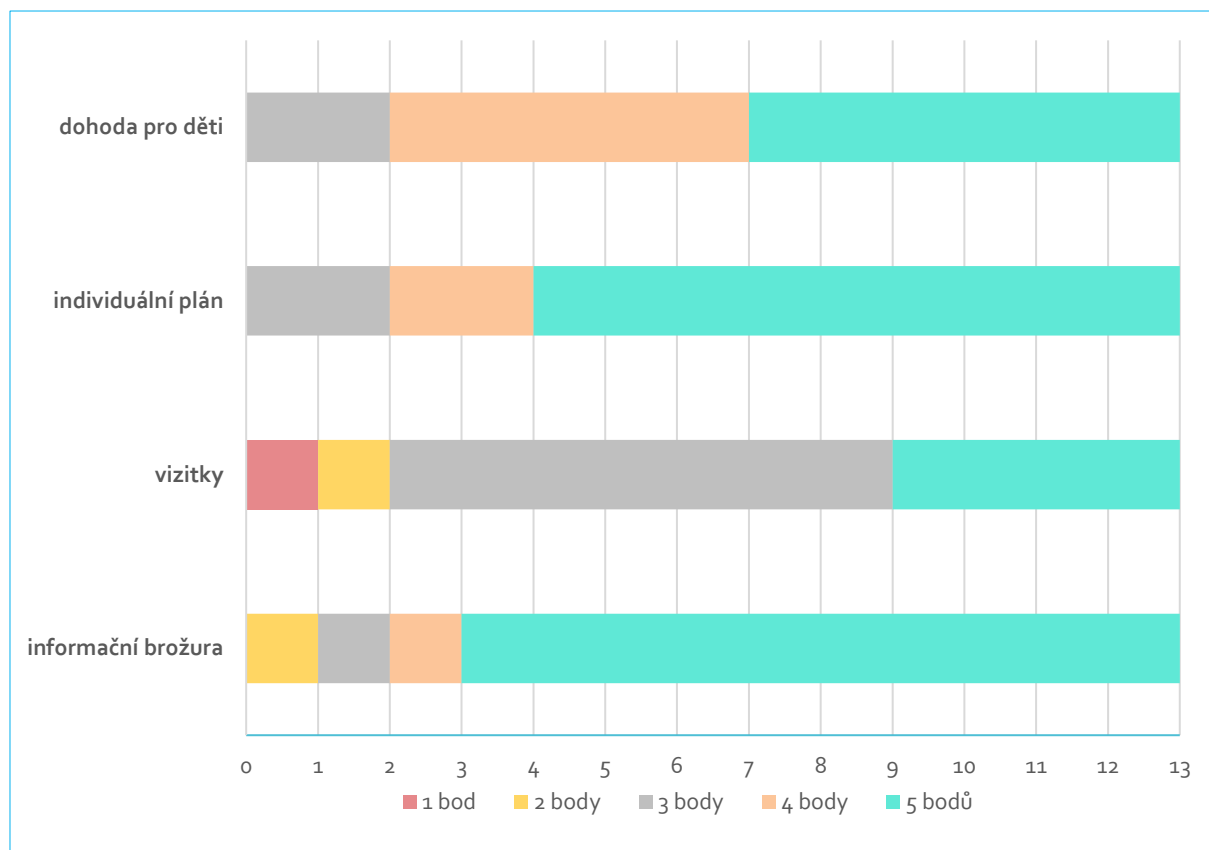
Interpretace a závěr:

Inovativní princip participace dětí byl pracovníky přijat pozitivně, naprostá většina pracovníků si dokonce už ani neumí představit, že by pracovali bez toho, aby děti do spolupráce aktivně zapojovali. Proces změny při zavádění nového inovativního principu práce s ohroženými rodinami proběhl tedy podle našeho názoru příznivě, pracovníci se s inovativním principem ztotožnili.

3.2. Hodnocení materiálů pro práci s dětmi, které vznikly během realizace projektu

Pracovníci v dotazníku hodnotili na bodové škále čtyři hlavní materiály, které během realizace projektu vznikly a jsou určené pro zapojování dětí do sociální práce s rodinami. Jedná se o informativní brožuru pro děti, vizitky pracovníků pro děti, individuální plán pro děti a dohodu o spolupráci pro děti. Pracovníci také měli možnost uvést, co by na materiálech pro děti případně změnili, kdyby to bylo možné. Na otázky, které se týkají hodnocení materiálů, odpovědělo 13 účastníků šetření.

Obr. 2: Hodnocení materiálů pro práci s dětmi

Nejlépe hodnocenými materiály byly informační brožura pro děti, individuální plán pro děti a dohoda o spolupráci pro děti.

10 dotázaných hodnotilo informační brožuru pro děti nejvyšším počtem bodů (5), další účastník ji obodoval číslem čtyři.

9 účastníků hodnotilo individuální plán pro děti nejvyšším počtem bodů (5), další dva účastníci dali čtyři body.

Dohodu o spolupráci obodovalo 6 účastníků šetření pěti body a dalších 5 účastníků čtyřmi body. Jedná se současně o materiály, kterým ani jeden z účastníků šetření nedal v hodnocení pouze 1 bod.

V otevřené otázce na možnosti změny v materiálech ale celkem 5 účastníků šetření uvedlo, že *z jejich pohledu se některé otázky v individuálním plánu a dohodě opakují. Pokud formuláře vyplňovali s dětmi na jedné schůzce, děti ztrácely motivaci a práce je začala nudit.*

Nejhůře hodnoceným materiálem se staly vizitky pracovníka pro děti. 7 účastníků šetření je obodovalo číslem tři, 4 účastníci číslem pět, zbývající 2 účastníci dali jeden a dva body. V otevřené otázce na možnosti změny v materiálech se téma vizitek objevilo celkem 4x. Pracovníci uváděli, že *s dětmi v praxi nakonec nevyužívali možnost dokreslování vizitek, motivace chyběla jak na straně pracovníků, tak na straně dětí, které podle dvou dotázaných nejevily o vizitky zájem.*

Interpretace a závěr:

Materiály pro děti byly hodnoceny převážně kladně. Jednobodové hodnocení se objevilo pouze 1x (u vizitek), hodnocení dvěma body se objevilo pouze 2x (u vizitek a informační brožury, která ale byla jinak hodnocena velmi dobře). 5 pracovníků uvedlo, že by na současných materiálech neměnilo nic. Ostatní pracovníci vidí prostor pro změnu zejména ve dvou ohledech:

1. ***úprava individuálního plánu a dohody pro děti*** tak, aby materiály na sebe více navazovaly a neopakovaly se v nich stejné otázky,
2. ***úprava vizitek a jasnější metodické vymezení, jak s vizitkami pracovat.***

3.3. Aktuální potřeby pracovníků v oblasti zapojování dětí

Dotazník obsahoval také otevřenou otázku, zaměřenou na zjištění, *co pracovníkům aktuálně chybí, aby děti do spolupráce mohli zapojovat ještě účinněji.*

4 účastníci šetření uvedli, že jim nic nechybí. 4x se objevil komentář, který se týkal časové kapacity. Pracovníci popisovali, že *zapojování dětí vyžaduje čas navíc, který by chtěli získat buď snížením osobní kapacity rodin, nebo efektivnějším uspořádáním času, který s dětmi tráví.*

Mezi odpověďmi se také objevily tyto připomínky: „chybí mi materiály na ukončování spolupráce s dětmi, potřebuji se zlepšit v technikách zapojování dětí, je potřeba zvýšit povědomí rodičů o zapojování dětí a zvýšení motivace dětí pro spolupráci.“

Interpretace a závěr:

Domníváme se, že jedním z výstupů, kterému by bylo vhodné se po ukončení realizace projektu dále věnovat, je **téma časové kapacity a časové dotace**, kterou pracovník disponuje, **podrobnější zmapování časové náročnosti systematického zapojování dětí do spolupráce** v procesu předávání informací, zjišťování názorů a potřeb, individuálního plánování, uzavírání dohody o spolupráci, zjišťování zpětné vazby a zapojování do rozhodovacích procesů.

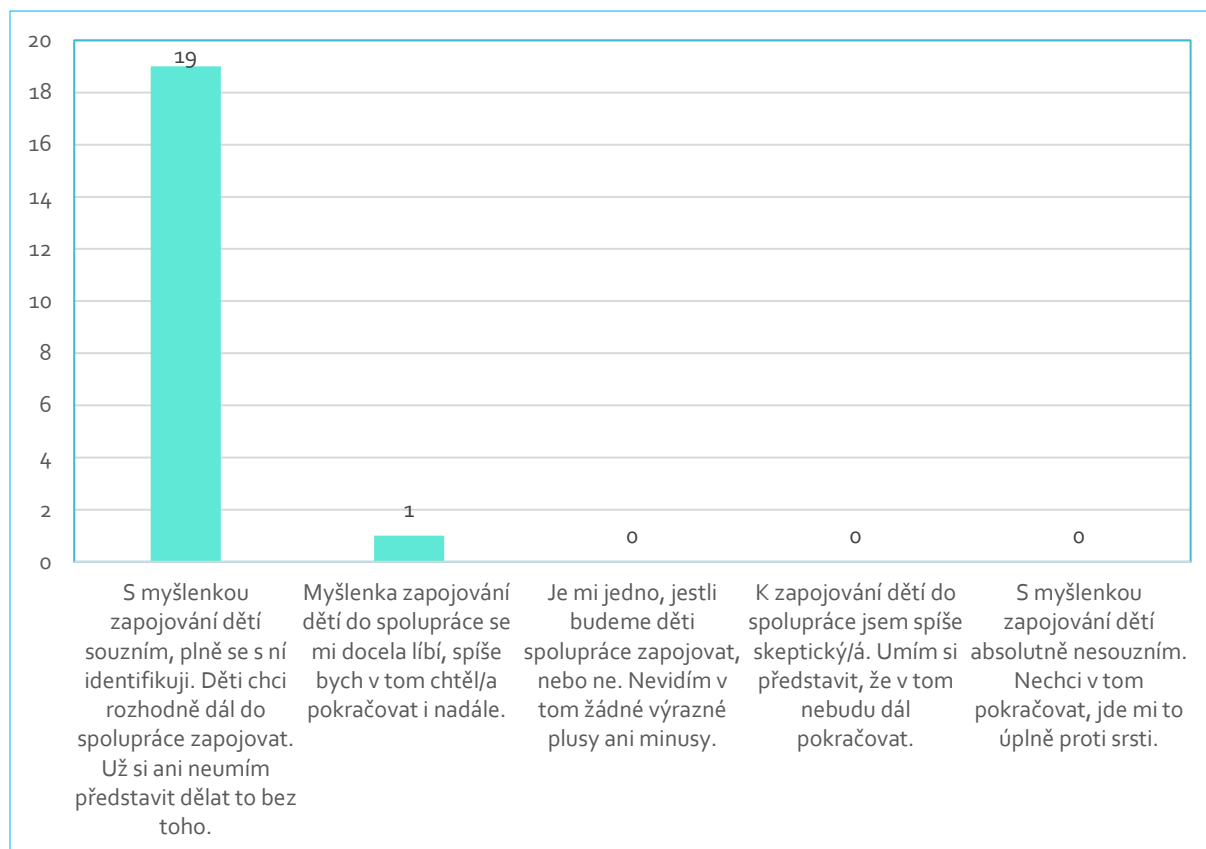
4. Závěrečné vyhodnocení s pracovníky oddělení SPOD

Závěrečné hodnocení se zaměřovalo na zjištění subjektivního názoru pracovníků na princip participace dětí, zjišťování jejich připomínek a poznatků. Zajímalo nás, zda si pracovníci OSPOD všímali změny v práci s ohroženými dětmi a jejich rodinami. Pro zjišťování jsme použili polostrukturovaný dotazník (viz Příloha 2).

4.1. Subjektivní názor pracovníků OSPOD Hradec Králové na zapojování dětí do spolupráce

Na otázku „Co si o zapojování dětí do spolupráce myslíte vy osobně?“ odpověděli všichni účastníci šetření. Respondenti vybírali z nabízených odpovědí jednu variantu, která nejvíce korespondovala s jejich stanoviskem.

Obr. 3: Subjektivní názor pracovníků OSPOD Hradec Králové na zapojování dětí do spolupráce

19 dotázaných zvolilo odpověď: „S myšlenkou zapojování dětí souzním, plně se s ní identifikuji. Myslím si, že by pracovníci AUFORI v zapojování měli rozhodně dál pokračovat.“

Jeden z účastníků šetření zvolil odpověď: „Myšlenka zapojování dětí do spolupráce se mi docela líbí. Možná by mohlo být užitečné, kdyby pracovníci AUFORI v zapojování dál pokračovali.“

Interpretace a závěr:

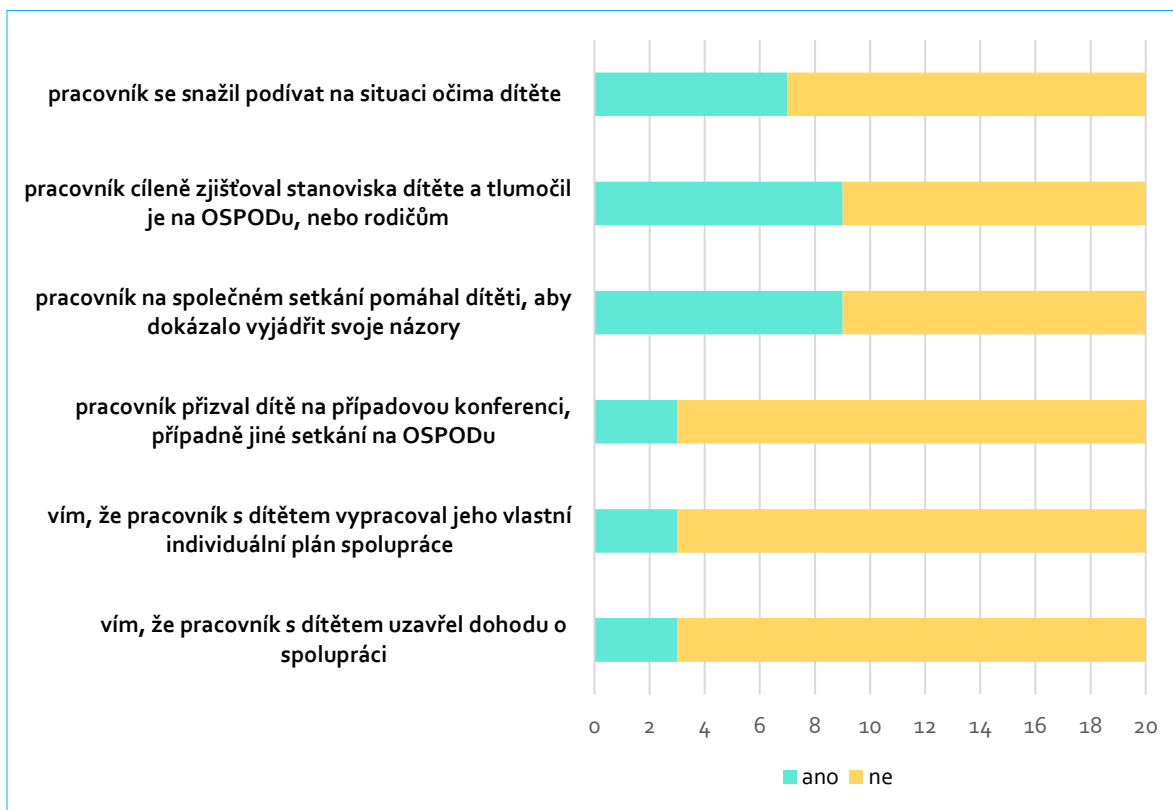
Inovativní princip participace dětí byl pracovníky OSPOD přijat pozitivně, pracovníci jsou s inovativním principem ztotožnění. Domníváme se, že roli v tom hraje to, že místní oddělení SPOD téma participačních práv dětí zohledňuje a samo rozvíjí, a to nejen interně, ale multidisciplinárně i s jinými zainteresovanými subjekty.

4.2. Reflexe zapojování dětí pracovníků OSPOD Hradec Králové v práci AUFORI, o.p.s.

Pracovníci OSPOD byli dotázáni, v jakých situacích se setkali s tím, že by pracovník AUFORI zapojoval děti do spolupráce. V dotazníku jsme nabídli 6 různých situací, které respondent

posuzoval, měl zároveň možnost doplnit případně i jiné situace, ve kterých se setkal se zapojováním dětí ze strany pracovníků AUFORI.

Obr. 4: Reflexe zapojování dětí pracovníky OSPOD Hradec Králové

Nejčastěji pracovníci OSPOD potvrdili, že „*pracovník na společném setkání pomáhal dítěti, aby dokázalo vyjádřit svoje názory*“ (uvedlo celkem 9 dotázaných) a že „*pracovník cíleně zjišťoval stanoviska dítěte a tlumočil je na OSPODu, nebo rodičům*“ (uvedlo také celkem 9 dotázaných). 7 respondentů také potvrdilo, že se setkali s tím, že „*se pracovník snažil podívat na situaci očima dítěte.*“

Pouze 3 účastníci šetření potvrdili, že by věděli, že „*pracovník s dítětem uzavřel dohodu o spolupráci*“, že „*pracovník s dítětem vypracoval jeho vlastní individuální plán spolupráce*“ a že by se setkali s tím, že by „*pracovník přizval dítě na případovou konferenci, případně jiné setkání na OSPODu.*“

6 dotázaných zároveň uvedlo, že mají pocit, že se se zapojováním dětí nesetkaly vůbec, že nemají žádnou zkušenost.

Interpretace a závěr:

Pracovníci OSPOD si *nejvíce všímali situací, kdy pracovníci AUFORI zjišťovali cíleně názory dětí a kdy dětem pomáhali, aby svoje názory dokázaly vyjádřit.* Naopak nejméně reflektovali interní procesy práce s dítětem, včetně uzavírání dohody o spolupráci a sestavování

individuálního plánu. Také se nesetkávali příliš s tím, že by pracovníci Aufori přizvali dítě na společné setkání. To mohlo být ovlivněno špatnou epidemiologickou situací, v jejímž kontextu byl projekt realizován a která v různých delších časových úsecích neumožňovala osobní setkání více lidí.

4.3. Jak to vidí pracovníci OSPOD – doporučení a připomínky

5 pracovníků ve svých odpovědích zmiňovali **téma vzájemné komunikace** (výraznější propojení, zlepšení vzájemné komunikace, zařazení průběžné diskuze, nebát se kontaktovat a sdílet zkušenosti). Jeden z účastníků šetření navrhoval dokonce do budoucna společnou poradů, společné vzdělávání či zážitkový kurz, aby naše spolupráce byla ještě lepší.

Celkem 4x se objevilo **téma budování důvěrného vztahu s dětmi**, naslouchání dětem, zaměření na jejich individuální zájmy a potřeby.

2 pracovníci zdůrazňovali, aby pracovníci Aufori předávali dětem **informace, které budou mít ověřené**.

6 pracovníků možnost komentovat a připomínkovat nevyužili.

Jednotlivě se objevily v odpovědích také tyto postřehy: nenechat se odradit, když druhá strana není zcela přesvědčena o efektivitě, stát si za tím, že dítě má být ve středu zájmu a tím postupně měnit zažité přístupy; participaci dobře vysvětlit, než se začne realizovat, a pak důsledně dodržovat; prohlubování technik vedení rozhovoru s dítětem, zjišťování jeho názoru, rozšiřování znalostí z vývojové psychologie; v případě potřeby (zhoršení) zvyšovat intenzitu setkávání.

Interpretace a závěr:

Nejčastěji se pracovníci vyjadřovali k tématu vzájemné komunikace. To považujeme za dobrou zpětnou vazbu, která ukazuje na to, že i nadále se musíme pečlivě věnovat **posilování vzájemné spolupráce, efektivnímu předávání informací a rozvoji partnerského jednání**.

5. Závěrečné vyhodnocení s dětmi

Závěrečné hodnocení se zaměřovalo na zjišťování subjektivního názoru dětí na materiály, které vznikly během realizace projektu pro práci s dětmi, na jejich dosavadní zkušenost se zjišťováním jejich názorů a jejich vnímání tohoto přístupu. Pro zjišťování jsme použili polostrukturovaný dotazník (viz Příloha 3).

5.1. Hodnocení materiálů pro práci s dětmi, které vznikly během realizace projektu

Děti v dotazníku hodnotily čtyři hlavní materiály, které během realizace projektu vznikly a jsou určené pro zapojování dětí do sociální práce s rodinami. Materiály děti známkovaly s pomocí bodového hodnocení, které odpovídá školnímu známkování. Měly možnost vyjádřit se k tomu, jak se jim s materiály pracovalo, co by na nich změnily, kdyby mohly, a co si z nich pamatují. Hodnocenými materiály byla informativní brožuru pro děti (leták pro děti), vizitka pracovníka pro děti, individuální plán spolupráce pro děti a dohoda o spolupráci pro děti. Na otázky, které se týkají hodnocení materiálů, odpovědělo 16 účastníků šetření.

1. vizitka pracovníka pro děti

12 dětí oznámkovalo materiál jedničkou. Nejhorší známka byla tři minus. **Průměrná známka materiálu je 1,4.** Mezi návrhy, co by na vizitce děti změnily, kdyby mohly, se nejčastěji objevovaly **výhrady k barevnosti** (celkem 4x) – „červený kruh na vizitce, proč není celý červený; vlasy by mohly mít jinou barvu; lepší kontrast barev; aby byla duhová“). 2 komentáře se týkaly ztvárnění kreseb („lepší obličej; má tam být auto“). 6 dětí uvedlo, že by na ní neměnilo nic.

2. plán spolupráce

8 dětí oznámkovalo materiál jedničkou, 3 děti známkou jedna minus. Nejhorší známka byla tři plus. **Průměrná známka materiálu je 1,5.** Děti měly možnost vyjádřit se k tomu, jaké pro ně bylo vyplňovat tento plán, pomocí hvězdiček (3 hvězdičky = velmi příjemné, bavilo mě to; 2 hvězdičky = bylo to normální, v pohodě; 1 hvězdička = velmi nepříjemné, nebavilo mě to). 8 dětí vybarvilo tři hvězdičky, jedna účastnice dokonce přikreslila čtvrtou hvězdičku. Další 3 děti vybarvily dvě hvězdičky. 2 děti naopak nevybarvily žádnou hvězdičku.

3. dohoda o spolupráci

10 dětí oznámkovalo materiál jedničkou, 2 děti známkou jedna minus. Nejhorší známka byla dvě minus. **Průměrná známka materiálu je 1,3.** Děti dále měly možnost napsat nebo nakreslit, co si pamatují z toho, co je uvedené v dohodě o spolupráci. **6 dětí dokázalo uvést konkrétní činnosti**, které jsou předmětem domluvy mezi ním a pracovníkem („naučit se hodiny; učit se, byli jsme u koní; pomoc s úkoly, pomoc s tím, co neumím, povídat si, číst, hrát hry; kreslit“). 1 dítě si vzpomnělo, že je na dohodě uvedena doba, kdy se budou vídat. 8 dětí se odpovědi na

otázku vyhnulo – 3 děti otázku nevyplnily vůbec, 3 děti uvedly, že dohodu s pracovníkem nevyplňovaly, a 2 děti uvedly, že si to nepamatují.

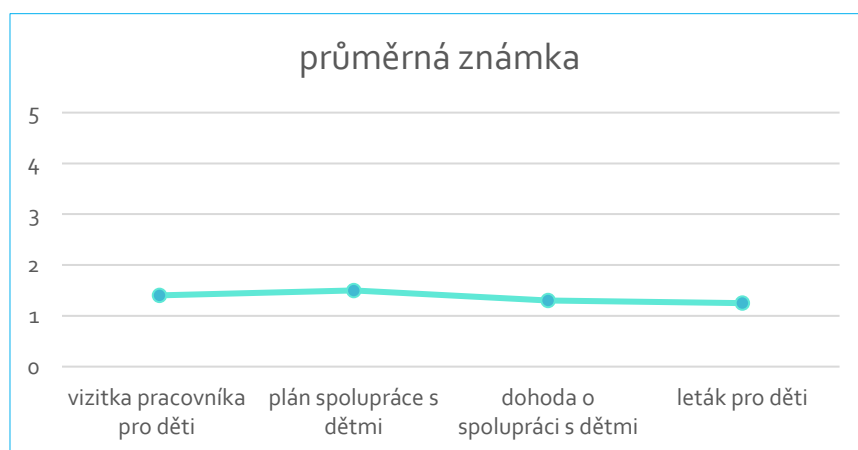
4. leták pro děti

14 dětí oznámkovalo materiál jedničkou, 2 děti trojkou. **Průměrná známka materiálu je 1,25.** Leták se stal nejlépe hodnoceným materiálem, který děti v dotazníku posuzovaly. Děti se dále vyjadřovaly k tomu, co by na letáku pochválily a co by mu naopak vytknuly.

7 dětí chválilo **zpracování letáku – kresby, obrázky, postavy** („postavy; postava pedagožky; stromček; kresby; obrázky; design; je moc hezky zpracovanéj“). 3 děti zdůraznily, že se jim líbí **barevnost**, a další 3 děti, že chválí, že je na letáku **hodně obrázků**.

4 děti uvedly, že by letáku nevytkly nic, a další 4 děti tuto otázku nevyplnily. 3 děti vytýkaly zpracování kreseb („postava sociální pracovnice; ty lidi; oblečení“), 2 dětem se nelíbila barevnost („barva fuj; hnědé vlasy sociální pracovnice“).

Obr. 5: Průměrná známka hodnocení materiálů pro děti

Interpretace a závěr:

Děti materiály hodnotily na škále od 1 až 3. Celkem 9x udělily dokonce jedničku s hvězdičkou. Nejhorší známka byla tři minus, byla udělena jednou, vizitkám pracovníka pro děti. Dál byly uděleny dvě trojky letáku pro děti a jedna trojka plánu práce. Nejhůře hodnoceným materiálem je plán práce pro děti s průměrnou známkou 1,5. Nejlépe hodnoceným materiálem je leták pro děti s průměrnou známkou 1,25. Hodnocení dětí je podobné hodnocení pracovníků AUFORI, kteří s materiály pracovali. Ti shodně hodnotili nejlépe leták pro děti, nejhůře vizitky, které byly u dětí druhým nejhůře hodnoceným materiálem.

Pokud děti materiály hodnotily i slovně, nejvíce komentovaly ztvárnění (hodnocení kreseb), a barevnost. Vyvozujeme z toho závěr, že dětem záleží na vzhledu materiálů, které jim

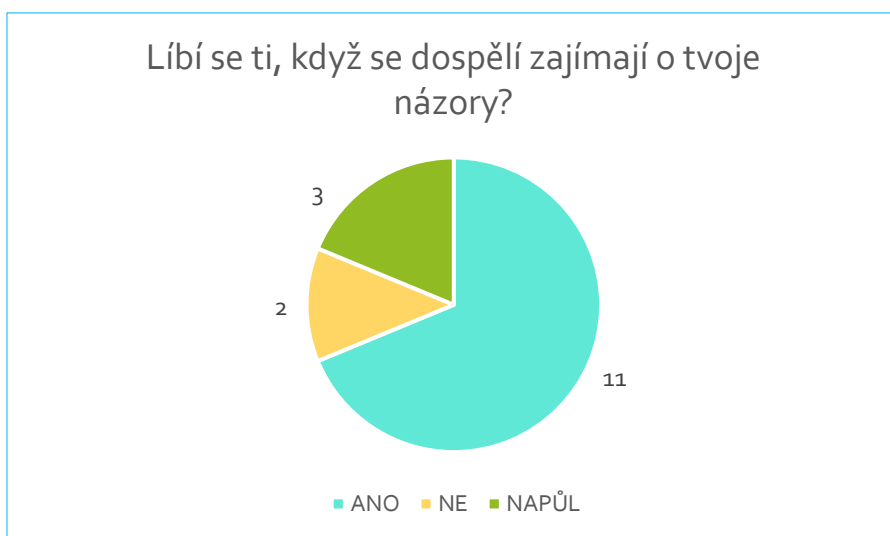
předkládáme, a je výhodné zjistit názor větší skupiny dětí, než se rozhodneme pro výsledný design.

5.2. Dosavadní zkušenost dětí se zjišťováním jejich názorů a jejich vnímání tohoto přístupu

Zjišťovali jsme, zda děti mají zkušenost s tím, že se dospělí lidé ptají na jejich názory, a jak jim tento přístup vyhovuje.

Všechny dotázané děti uvedly, že se pracovník Aufori zajímal o jejich názory. Zjišťovali jsme, zda se o jejich názory zajímají i jiní dospělí. Kromě jednoho účastníka uvedlo každé dítě minimálně jednoho dalšího dospělého, o kterém se domnívá, že se zajímá o jeho názory. Alespoň jednoho rodiče uvedlo celkem 8 dětí (7x matka, 4x otec). Jiného příbuzného (sestra, bratr, babička, děda, teta, strýc) uvedlo celkem 6 dětí. 3 děti uvedly pracovníka školy (učitelka, asistentka). A další 3 děti uvedly znovu pracovníka Aufori.

Obr. 6: Jak zapojování vnímají děti

11 dětí uvedlo, že se jim líbí, když se dospělí zajímají o jejich názory. 2 děti uvedly, že se jim to nelíbí. Jednalo se zároveň o děti, které uvedly, že o jejich názory se zajímá buď učitelka, nebo máma. Další tři děti se nedokázaly rozhodnout pro jednoznačnou odpověď, napsaly: „napůl; podle toho, kdo to je; někdy to je moje věc“.

Interpretace a závěr:

Všechny děti zapojené do našeho programu a evaluace potvrdily, že se o jejich názory zajímá pracovník Aufori. Téměř všechny tyto děti mají alespoň jednoho dalšího člověka, který se o jejich názory také zajímá. Zpětná vazba k tomu, jaké to je, když se někdo další zajímá o naše

názory, připomíná, že zjišťování názorů dětí je třeba provádět citlivě a nezapomínat na to, že dítě má právo nemít názor nebo právo neříkat ho nahlas, když samo nechce.

6. Závěrečné vyhodnocení pilotního ověřování v praxi

6.1. Co se osvědčilo

Pracovníci uvedli celkem 84 různých věcí, které se podle nich osvědčily v práci s konkrétními dětmi. Pomocí obsahové analýzy jsme je roztřídili do 11 kategorií.

Obr. 7: Kategorie činností, které se osvědčily

V následujícím textu kategorie řadíme dle četnosti od těch s nejvyšším zastoupením:

1. dávat dítěti na výběr

Pracovníkům se osvědčilo: *dávat dítěti volný výběr, co budou během schůzky dělat* (14x); *dát na výběr z několika možností, co budou během schůzky dělat* (12x); *dávat na výběr, jakou formou proběhne online kontakt v době koronavirové epidemie* (5x); nechat volný výběr, co se bude dítě doučovat (3x). Do kategorie jsme zařadili také tyto odpovědi, které se vyskytly alespoň dvakrát: *dát na výběr aktivitu, kterou začneme*; *dát na výběr, co budeme dělat příště*; *dát vybrat barvu*; *nechat dítě vybrat, zda se mnou bude mluvit/pracovat anebo ne*.

2. plánovat průběh schůzky s dítětem

Pracovníkům se osvědčilo: *vybrat termín schůzky s dítětem/celou rodinou* (7x), *naplánovat průběh schůzky dopředu* (6x), *domluvit si s dítětem pevný plán schůzky, kolik udělají práce a potom bude následovat hra* (5x); nechat dítě určit pořadí aktivit (4x). Do kategorie jsme zařadili také tyto odpovědi, které se vyskytly alespoň dvakrát: *zrekapitulovat minulou schůzku a plánovat v krátkých horizontech, např. týdně*.

3. rozhovor, povídání

Pracovníkům se osvědčilo: *povídání a rozhovor s dítětem* (14x), *vytvářet prostor, aby dítě mluvilo o svých tématech* (7x) a *dotazování dítěte* (5x) například na to, co by potřebovalo, co by si přálo, o čem by si chtělo povídat apod. Do kategorie jsme zařadili také tyto odpovědi, které se vyskytly alespoň dvakrát: naslouchání a přizvání k telefonnímu hovoru v době koronavirové epidemie.

4. pracovat s časem a prostorem

Do této kategorie jsme zařadili více různých aktivit s nižší četností odpovědí. Pracovníkům se osvědčilo: *nechávat dítěti čas* (4x), *pracovat s dítětem o samotě* (3x), v jiných rodinách naopak *do činnosti zapojovat rodiče* (3x). Do kategorie jsme zařadili také tyto odpovědi, které se vyskytly alespoň dvakrát: hlídat časový prostor pro dítě a další členy rodiny; pracovat se všemi dětmi najednou v rodinách s více sourozenci a zapojit se do společné činnosti s dítětem (například do společného úklidu po vystříhování nebo do společného sběru bylin do školy apod.).

5. zapojovat dítě do rozhodování o věcech, které se ho týkají (podporovat samostatnost)

Pracovníkům se osvědčilo: *nechat dítě, aby některé úkoly udělalo samo* (6x), *zjišťovat názor dítěte na to, co s ním bude* (4x), *problém řešit společně s dítětem a rodičem* (4x) a *dát dítěti na výběr, jak situaci řešit a akceptovat to* (3x). Do kategorie jsme zařadili také tyto odpovědi, které se vyskytly alespoň dvakrát: upozorňovat rodiče, aby nechal dítě samostatně pracovat, a nechat dítě ukázat, co umí.

6. hrát hry

Pracovníkům se osvědčilo: *hraní her* (9x), *pracovat zábavnou formou* (4x) a rozmluvit dítě během hry (2x).

7. pracovat s materiály pro děti, které v projektu vznikly (zapojit je do procesu plánování spolupráce)

Pracovníkům se osvědčilo: *zapojit děti do revize spolupráce* (4x), *předat dítěti vizitku pracovníka* (3x), tvořit společně s dítětem plán spolupráce (2x) a ptát se ho, v čem by se chtělo zlepšit (2x).

8. způsob jednání s dítětem

Do této kategorie jsme zařadili více různých aktivit s nižší četností odpovědí. Pracovníkům se osvědčilo: *partnerské jednání* (3x), být autentický a projevovat přirozený zájem (2x).

9. poskytovat informace

Pracovníkům se osvědčilo: *seznámit dítě s obsahem zprávy na OSPOD* (4x) a *ověřovat, zda dítě rozumí informacím*, které mu předáváme (4x).

10. doučování

Pracovníkům se osvědčilo *děti doučovat* (9x) a *nabízet pomoc s úkoly i mimo schůzku* (3x).

11. mít s sebou pomůcky

Pracovníkům se osvědčilo: *mít s sebou pomůcky, hry* (5x) a *mít s sebou pastelky, fixy* (3x).

Interpretace a závěr:

Nejčastěji pracovníci uvedli, že se jim osvědčuje *rozhovor a povídání s dítětem* a *dávat dítěti volný výběr, co budou během schůzky dělat*. Další nejčtenější odpovědí bylo *dát na výběr z několika možností*, co budou během schůzky dělat.

Když jsme odpovědi roztrídili do jednotlivých kategorií, staly se nejčtenějšími kategoriemi „dávat dítěti na výběr“, „plánovat průběh schůzky s dítětem“ a „rozhovor a povídání“.

6.2. Co se neosvědčilo

Pracovníci uvedli celkem 38 různých věcí, které se podle nich neosvědčily v práci s konkrétními dětmi. Pomocí obsahové analýzy jsme je roztrídili do následujících kategorií.

Obr. 8: Kategorie činností, které se neosvědčily

nutit, nabízet, tlačit	nechat to zcela na dítěti	nevytvořit vhodné podmínky
ptát se „špatně“	radit	nerespektovat tempo a potřeby dítěte

V následujícím textu kategorie řadíme dle četnosti od těch s nejvyšším zastoupením:

1. nutit, nabízet, tlačit

Pracovníkům se neosvědčilo: *vnucovat a tlačit na dítě* (13x), *nabízet vlastní hry a aktivity* (4x), *mít pevně danou vlastní strukturu schůzky* (4x), připomínat (3x) a používat vytvořené materiály pro děti (3x).

2. nechat to zcela na dítěti

Pracovníkům se neosvědčilo: *ponechat zcela volný výběr bez možností* (14x), *nechat dítě plnit úkoly samo* (4x), *komunikovat jen s dítětem bez rodiče* a domlouvat s ním například termín schůzky (4x).

3. nevytvořit vhodné podmínky

Pracovníkům se neosvědčilo: *dlouhé učení bez pauzy nebo střídání činností* (4x), *realizovat schůzku s dítětem v přítomnosti dalších členů rodiny*, kteří dítě rušili (4x), a *nechat rodiče zasahovat do průběhu schůzky* (3x). Do kategorie jsme zařadili také tyto odpovědi, které se vyskytly alespoň dvakrát: společná online schůzka sourozenců, kteří se vzájemně rušili, a nezařazení hry na závěr schůzky.

4. ptát se „špatně“

Pracovníkům se neosvědčilo: *ptát se na věci napřímo* (6x), když o nich dítě nechtělo mluvit, *ptát se v přítomnosti rodiče* (2x) nebo *ptát se otevřenými otázkami* (2x).

5. radit

Pracovníkům se neosvědčilo: *radit* (7x), tj. zařazovat výchovné poradenství, dávat tipy, řešit s dítětem školní problémy formou rozhovoru, nebo přikazovat, co by dítě mělo udělat apod.

6. nerespektovat tempo a potřeby dítěte

Pracovníkům se neosvědčilo: *spěchat na dítě* (3x) a *pracovat pouze s představivostí, nezapojit jiné smysly* (2x).

Interpretace a závěr:

Nejčastěji pracovníci uvedli, že se jim neosvědčuje *ponechat dítěti zcela volný výběr bez možností*, mantinelů nebo hranic, *dítěti cokoliv vnucovat, tlačit na něho a radit mu*. Když jsme odpovědi roztrídili do jednotlivých kategorií, stala se nejčetnější kategorie „nutit, nabízet a tlačit“ a také kategorie „nechat to zcela na dítěti“.

6.3. Jak reagovali na zapojování rodiče a jak děti

Naprostá většina rodičů reagovala na zapojování dětí kladně – pozitivně. Jejich postoj nejlépe vyjadřuje popis „*nemám s tím problém*“ (celkem 22 rodin). U 7 rodin jsme zaznamenali *pozitivní změnu chování k dětem*. Jedná se o rodiny, kde na začátku spolupráce rodič na děti křičel, mluvil za ně, nenechal je samostatně pracovat, nedovolil nám, abychom s dítětem pracovali v soukromí o samotě, nezohledňoval názor dítěte. Ke koci pilotního ověřování došlo v těchto rodinách k žádoucí změně – rodič začal dávat více prostoru i dítěti, začal pozorovat, jak se s dětmi učíme nebo si povídáme my, začal se více zajímat o stanoviska dítěte.

U 4 rodin jsme zaznamenali akceptaci na jedné straně a na druhé straně to, že se aktivně nijak nezapojili. U tří rodin jsme neregistrovali žádnou změnu (rodič i nadále mluvil za děti, dělal za ně úkoly, zasahoval do jejich práce, zvyšoval hlas, nezajímal se o aktivitu dítěte).

Zajímavé je, že **9 rodin vyjádřilo stanovisko, že děti by se měly učit, a ne si povídat**, jejich reakce na zapojování byla proto občas nervózní.

Děti z 20 zapojených rodin hodnotily zapojování kladně. Jejich postoj nejlépe vystihuje popis „*jsem rád/a*.“ Mezi další nejčastější charakteristiky patří: *šťastný a radostný* (8x), *zajímá se o vyhodnocení spolupráce a plán nové spolupráce* (8x) a *větší ochota ke spolupráci* (8x). Děti z 6 rodin si dokázaly říct, s čím by potřebovaly pomoci. Děti z 5 rodin byly potěšené, že mohou něco vypravovat nebo vysvětlovat, byly otevřenější v komunikaci a zároveň překvapené, že se o ně někdo takto zajímá. Děti ze 4 rodin byly zvědavé a začaly si plánovat, co budeme hrát za hry.

Pokud reakci dětí na zapojování shrneme do několika kategorií, jedná se o tyto oblasti:

1. pozitivní emoce

Pracovníci nejčastěji používali tyto názvy emocí: „je rád“ (20x), „šťastný a radostný“ (8x), „překvapený“ (5x), „otevřenější“ (5x), „zvědavý“ (4x), „uvolněný“ (3x).

2. zlepšení a pokroky

Pracovníci popsali zlepšení především v těchto oblastech: větší ochota ke spolupráci (8x), zajímá se o vyhodnocení a plán spolupráce (8x), dokáže si říct, s čím potřebuje pomoci/co si přeje (6x), začal si plánovat, co budeme hrát (4x), začal se řídit doporučeními, splnil úkol (2x), začal si sám plánovat schůzky (2x), těší se na schůzky (2x).

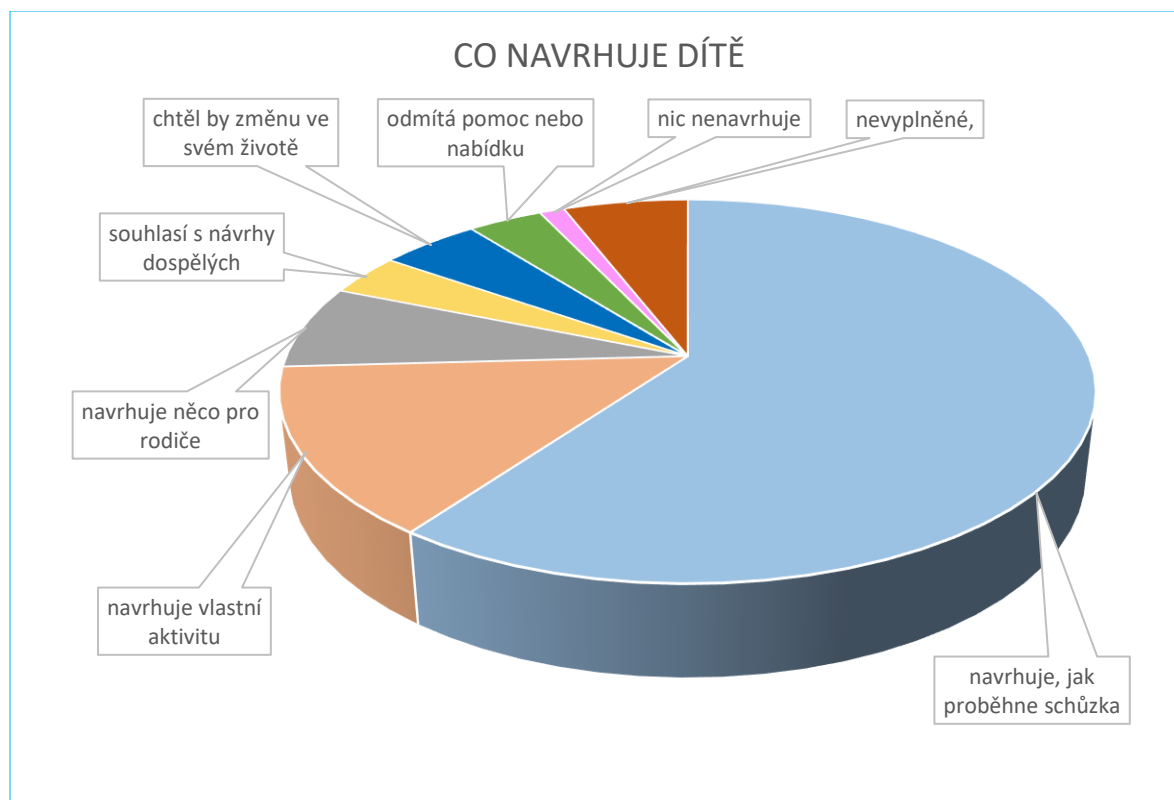
3. neúspěšná spolupráce

I přes zapojování dětí se nepodařilo navázat komunikaci a spolupráci se 3 dětmi.

6.4. Jak se dětská stanoviska lišila od názoru dospělých a odborných pracovníků?

Pracovníci hodnotili během pilotního ověřování v rodinách, jaké návrhy na řešení nepříznivé situace dávají děti, rodiče, zainteresované instituce (OSPOD, škola) a také zapisovali, se kterými návrhy byli nejvíce v souladu oni sami.

Obr. 9: Co navrhovaly děti

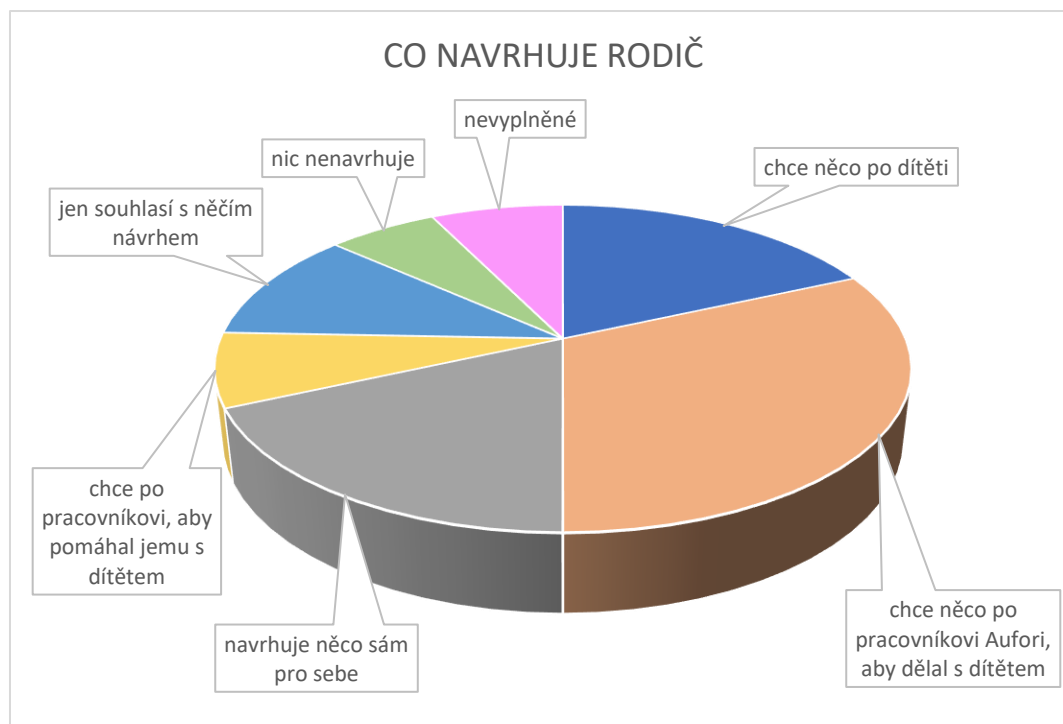

Děti nejčastěji dávaly návrhy, které se týkaly *průběhu schůzek s pracovníky AUFORI* – 20x se objevil návrh „hrát si“, 16x ale také „pomoc se školou“, 7x si děti chtěly „povídat“, 3x navrhovaly frekvenci schůzek.

Ve 12 rodinách děti navrhovaly *vlastní aktivitu*, co ony samy mohou udělat. Jednalo se například o tyto návrhy: budu se víc učit ve 2. pololetí; rychle udělám úkoly, abych si pak mohl hrát; zjistím informace o přijímacím řízení; vstanu v 9 hodin a půjdu dělat školu; najdu samolepku mimoně a nalepím si ji na pracovní list; do doučování zapojím svého kamarádka a budeme se učit spolu; lehčí úkoly udělám sám s mámou apod.

V 6 rodinách děti navrhovaly, *co by mohli udělat rodiče*, z toho 4x se jednalo o žádost o zajištění potřebných pomůcek do školy (notebooku na distanční výuku, zprovoznění mikrofону na počítači, zakoupení kalkulačky apod.).

Obr. 10: Co navrhovali rodiče

Rodiče nejčastěji dávali návrhy, které se týkaly očekávání, **co má pracovník Aufori dělat s jejich dítětem během schůzky** – 18x, abychom dítě doučovali, 5x, abychom hráli hry, abychom si povídali, abychom na dítě dohlíželi, abychom dítě podporovali.

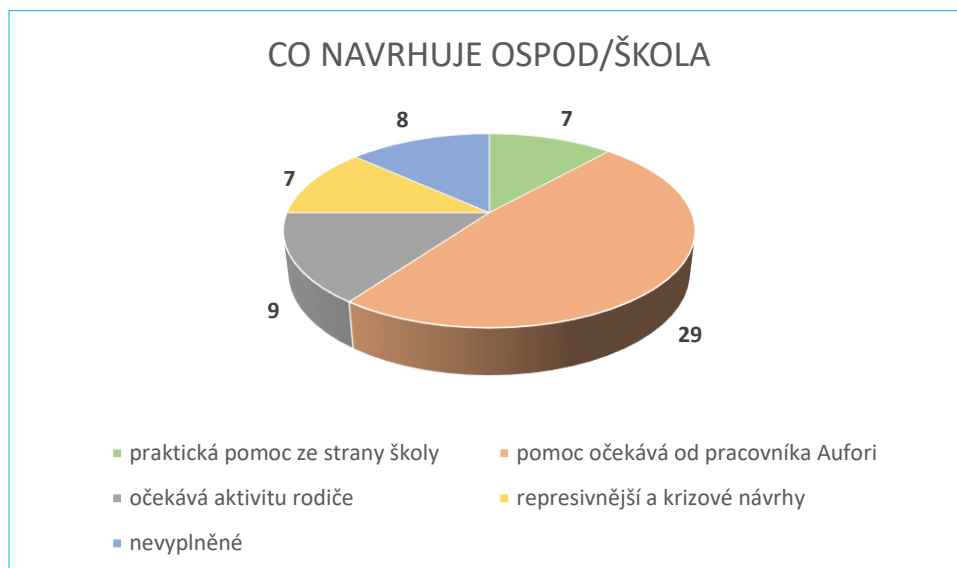
V 15 rodinách rodiče chtěli, **aby něco dělalo či nedělalo dítě** – aby byl samostatný a on na něho nemusel dohlížet; aby říkal pravdu; hrát si můžou až po povinnostech; aby dodržoval termíny; aby byla zodpovědnější; zlepšit motoriku, řeč; aby se učilo; aby plnil úkoly; aby procvičoval; aby měli méně nedostatečných a lepší prospěch; aby více respektoval otce; aby trávil méně času na PC; aby jela na tábor; aby byla i nadále samostatná; aby si uklidil pokoj a připravoval si věci do školy.

Zároveň také 15x rodiče navrhovali nějakou **aktivitu sami pro sebe** – celkem 7x, že dítěti s něčím prakticky pomůže (pomoc s vyplněním přihlášky na SŠ; doprovodí na veletrh SŠ; dá dceři telefon na online, pomůže s domácím úkolem; vyzkouší dítě z látky apod). Celkem 5x, že dítěti něco připomenou a budou více dohlížet (připomenou, aby si udělal úkol; vzbudí ráno syna na online; budou více dohlížet na úkoly) a celkem 3x si rodiče dali vlastní úkol bez návaznosti na činnost dítěte (požádá učitelku o zprávu; zaplatí tábor; vyřeší problém s mikrofonom na počítači).

Celkem 9x rodiče vyjadřovali **souhlas s návrhem někoho jiného** – nejčastěji s návrhem dítěte (5x).

Celkem 6x rodiče navrhovali, že *potřebují od pracovníka AUFORI pomoci, aby s dítětem něco lépe zvládali* (s nastavením pravidel v domácnosti, s výběrem střední školy, s výběrem tábora apod.).

Obr. 11: Co navrhoval OSPOD/škola

Nejčastěji se objevovaly návrhy, které se týkaly *očekávání instituce od pracovníků AUFORI, aby rodině pomohli řešit nepříznivou situaci* – pomoc s přípravou do školy, doučování, podpořit rodinu, nosit rodině úkoly, pomoci rodině podat žádost o azylové bydlení apod.

Celkem v 9 případech instituce zdůrazňovaly *zapojení rodiče a jeho aktivitu* – například navštívit s dítětem jinou návaznou službu; aby rodič vyzvedával úkoly ve škole; aby rodič zařídil opravu mikrofону na počítači; aby rodič řádně omlouval absence apod.

V 7 případech se návrhy týkaly *vlastní aktivity školy, jak může rodině prakticky pomoci* – například nabídka doučování ve škole; nabídka zapůjčení pomůcek; vytvoření plánu pomoci apod.

V dalších 7 případech byly navrhovány buď *represivnější nebo krizová opatření* – umístění dětí do ZDVOP; stanovení soudního dohledu; opakování ročníku apod.

Obr. 12: Se kterými návrhy byl v souladu pracovník?

Pracovník Aufori byl nejčastěji v souladu se všemi zainteresovanými stranami, respektoval názor dítěte, ale souhlasil nebo chápal pohled rodiče, OSPOD či školy (celkem 18x). Ve svém přístupu k rodině se proto snažil o to, aby se hledaly společné cesty, jak vyhovět požadavkům všech, pokud to bylo možné.

Pracovníci Aufori také navrhovali, aby se učení a práce kombinovaly s hraním her a zábavou (celkem 14x).

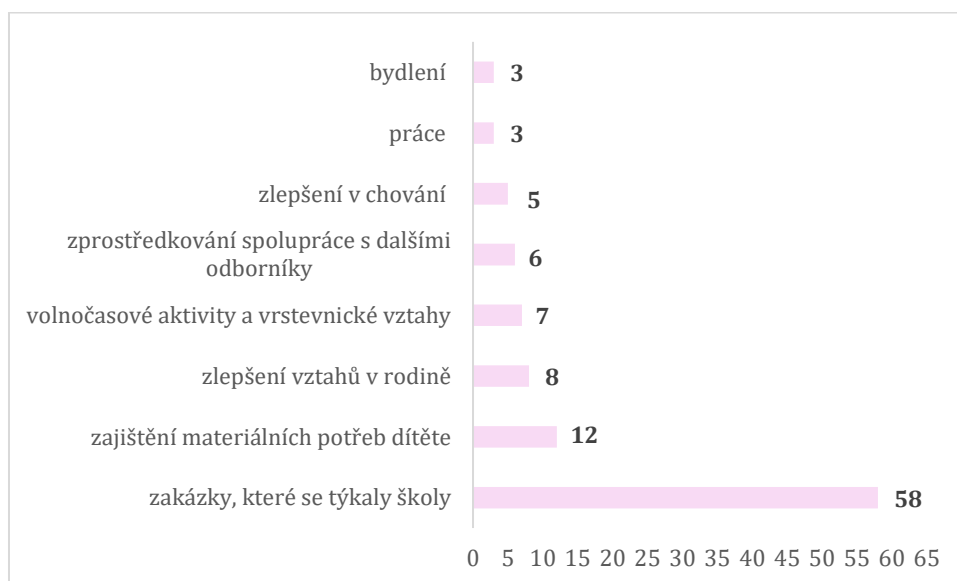
Interpretace a závěr

Návrhy zainteresovaných stran nebyly vždy stejné, ale nebyly protichůdné. Bylo možné najít řešení, jak je skloubit. Děti nejčastěji v návrzích opakovaly, že si chtějí na schůzkách hrát, ale téměř stejně často také v průběhu času uvedly, že si přejí, aby jim pracovník Aufori pomohl se školou. V návrzích dětí se nejčastěji objevovaly věci, které se týkaly jich samotných, což koresponduje s naší zkušeností, že děti z rodin, se kterými pracujeme, označují jako „problém“ samy sebe. Méně aktivní přístup měli z pohledu pracovníků rodiče a instituce. Pokud praktickou pomoc nabízeli rodiče, jednalo se především o asistenci při plnění úkolů, nebo jejich připomínání a dohlížení na dítě. Pokud praktickou pomoc nabízela instituce, jednalo o školu. Instituce a rodiče z pohledu pracovníků Aufori nejčastěji navrhovali, aby nepříznivou rodinnou situaci řešil pracovník Aufori. Jedná se o subjektivní vnímání pracovníků, přesto to považujeme za důležitý výstup projektu – téma odpovědnosti za dosahování očekávaných změn v rodinách v evidenci SPOD, která je přenášena z rodičů na spolupracující odborníky.

7. Informace z individuálních plánů rodin

Do pilotního testování bylo zahrnuto 40 rodin. Každá rodina měla svůj individuální plán spolupráce, který obsahoval cíle spolupráce. Zakázky formulovali jednak pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí, tak si vlastní cíle stanovovala i rodina nebo přišly ze strany školy. Rodiny, které byly zapojené do realizace projektu, měly ve svých individuálních plánech zakázky, které se týkaly následujících oblastí.

Obr. 13: Zakázky z individuálních plánů

Mezi nejčastější zakázky patřily **cíle, které se týkaly školy** – požadavek na **zlepšení (udržení) prospěchu a přípravy do školy** se objevil v 35 zapojených rodinách. V 8 rodinách byla zakázka, který se týkala **zlepšení docházky** do školy. Mezi dalšími zakázkami byly požadavky na zlepšení komunikace se školou, doplnění zameškaného učiva, přihlášení dítěte do MŠ, postupu do dalšího ročníku, změny školy. Tyto zakázky se týkaly vždy tří rodin.

Druhá oblast, která byla nejčastěji zastoupena, se týkala **zajištění materiálních potřeb dítěte**. Konkrétně se jednalo v 6 rodinách o **zajištění materiálních potřeb, jako je vhodné ošacení, stravování a hygiena**, ve třech rodinách šlo o **vytvoření vhodného prostoru pro dítě**, vybavení či úprava dětského pokoje. Mezi dalšími zakázkami byly požadavky na zajištění výživného pro děti a zajištění obědů pro děti.

Na třetím místě se co do četnosti umístily zakázky na **zlepšení vztahů v rodině**, kam jsme zahrnuli zakázky na rozdělení domácích prací v rodině (4 rodiny), zlepšení vztahů v rodině (3 rodiny) a společné trávení volného času (1 rodina).

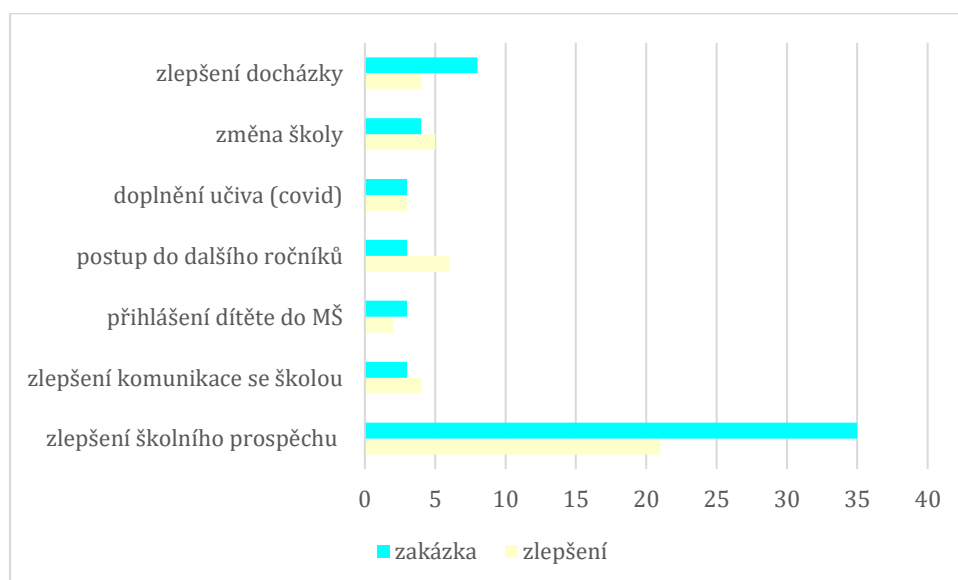
Celkem 7x se objevily zakázky, které se týkaly **zapojení do volnočasových aktivit a posílení vrstevnických vztahů**, 6x se objevily zakázky na **zprostředkování spolupráce s dalšími odborníky** (ve 3 rodinách se jednalo o kontakty na logopedy, psychologa a lékaře, ve 2 rodinách o spolupráci se Střediskem výchovné péče a v 1 rodině se jednalo o práci v rodinné poradně) a celkem 5x se objevily zakázky na zlepšení chování dítěte. Ve třech rodinách se řešilo **bydlení** a ve třech rodinách měl rodič za cíl najít si **práci**.

Naplňování těchto zakázek jsme hodnotili v závěru realizace projektu.

7.1. Zakázky, které se týkaly školy

Následující graf ukazuje, jak se v zapojených rodinách dařilo naplňovat zakázky, které se týkaly školy.

Obr. 14: Naplnění zakázek, které se týkaly školy

Nejčastější zakázkou bylo **zlepšení školního prospěchu**. Objevilo se u 35 rodin, což je 87,5 % všech zapojených rodin. **K naplnění cíle došlo u 21 rodin, což je 60% úspěšnost.**

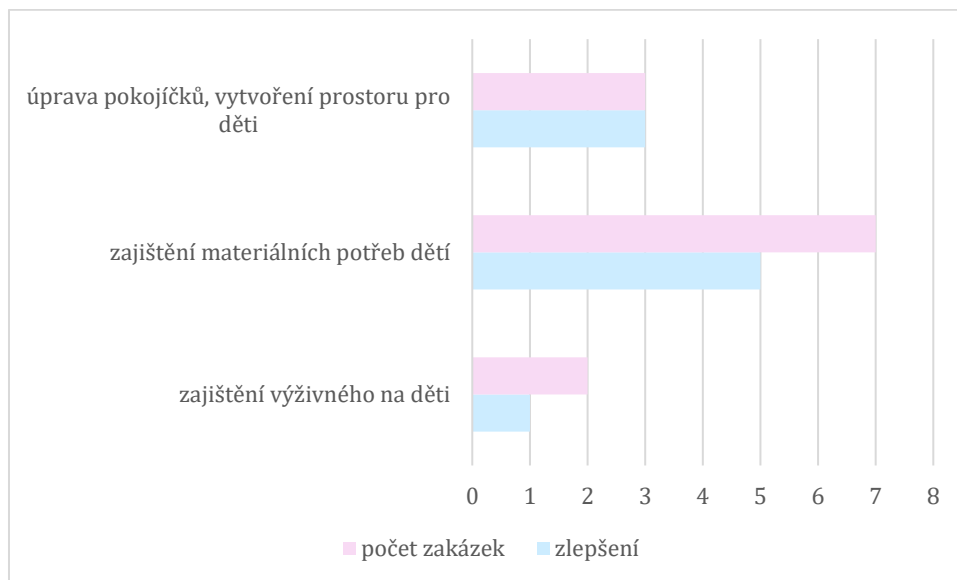
Druhou nejčastější zakázkou bylo **zlepšení docházky**. Pracovat na tom mělo 8 rodin. K naplnění cíle došlo **ve 4 rodinách**.

Ostatní zakázky se objevily u menšího počtu rodin. Zajímavé je, že ke zlepšení v dané oblasti ale došlo i u některých dalších rodin, které danou zakázku původně v individuálním plánu neměly. Jednalo se v 1 rodině o zlepšení komunikace se školou, ve 3 rodinách o postup do dalšího ročníku a změnu školy.

7.2. Zakázky, které se týkaly zajištění materiálních potřeb dítěte

Následující graf ukazuje, jak se v zapojených rodinách dařilo naplňovat zakázky, které se týkaly zajištění materiálních potřeb dítěte.

Obr. 15: Zajištění materiálních potřeb dítěte

Přímá zakázka na **zajištění materiálních potřeb dítěte**, jako je vhodné oblečení, stravování a hygiena, se objevila v 7 rodinách. Ke zlepšení došlo v **5 rodinách**.

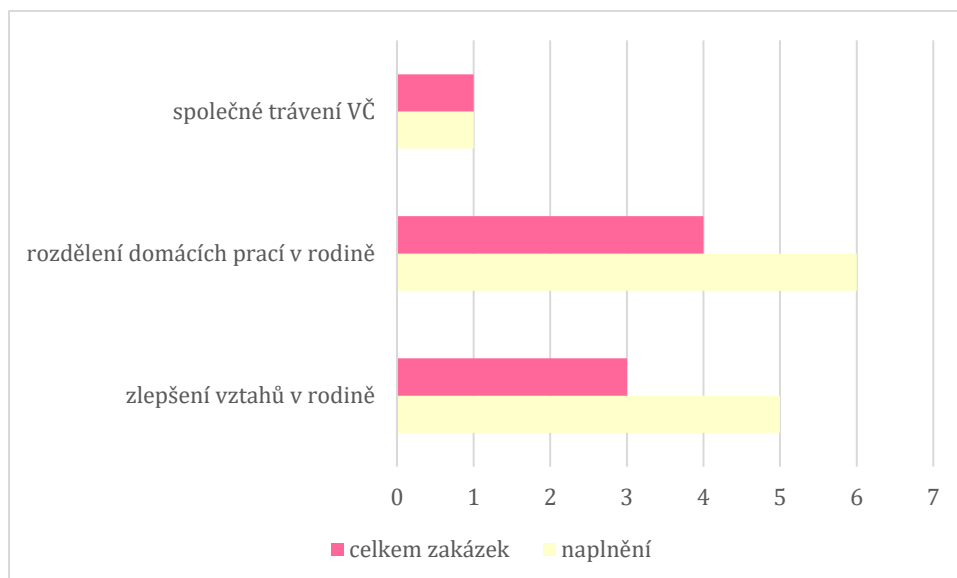
Zakázky, které se týkaly úpravy prostředí v domácnosti, aby děti měly vlastní pokoje či prostor, se podařilo naplnit ve všech 3 rodinách, které na tom pracovaly. Výživné se pro děti podařilo zajistit pouze v jedné rodině ze dvou.

7.3. Zakázky na zlepšení vztahů v rodině

Graf na obrázku č. 16 ukazuje, jak se v zapojených rodinách dařilo naplňovat zakázky, které se týkaly zlepšení vztahů v rodině.

Zlepšení v rodinných vztazích jsme vyhodnotili celkem v 5 zapojených rodinách, což je o 2 více než zakázek. Také zlepšení v rozdělení domácích prací se podařilo ve dvou rodinách navíc oproti stanoveným zakázkám. Domníváme se, že naše práce v rodinách by v ideálních případech měla vést obecně ke zlepšení vztahů v rodině.

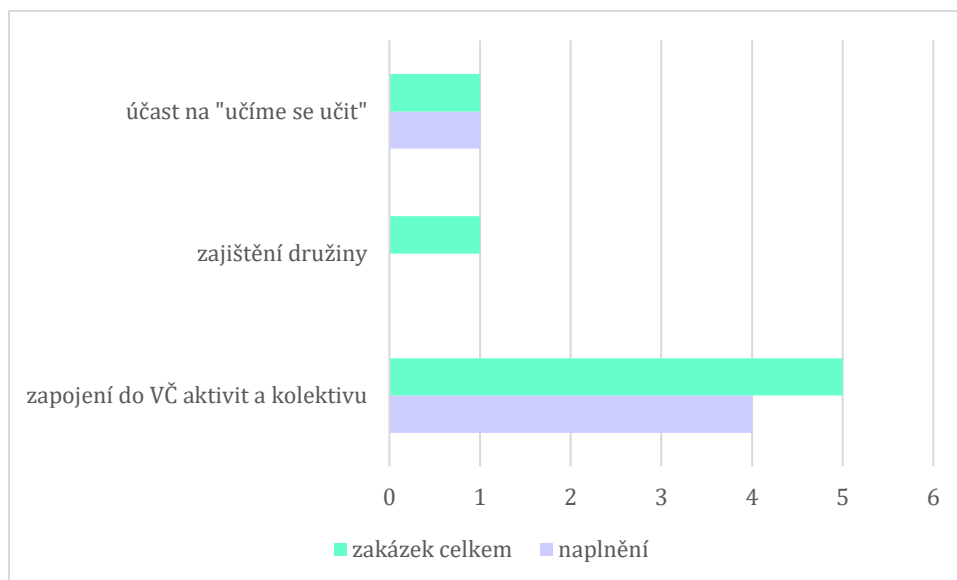
Obr. 16: Zlepšení vztahů v rodině

7.4. Zakázky na zapojení do volnočasových aktivit a vrstevnických vztahů

Následující graf ukazuje, jak se v zapojených rodinách dařilo naplňovat zakázky, které se týkaly zapojení do volnočasových aktivit a vrstevnických vztahů.

Obr. 17: Zapojení do volnočasových aktivit a vrstevnických vztahů

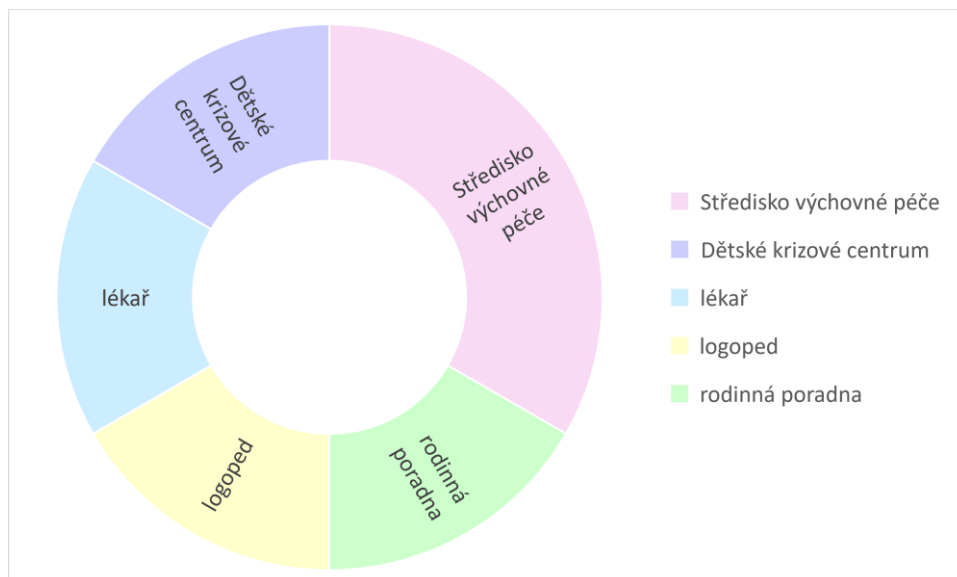

Zakázka na **zapojení do volnočasových aktivit a do vrstevnických vztahů** se objevila celkem v 5 rodinách. Vyhodnotili jsme, že se zakázku podařilo naplnit **ve 4 rodinách**. Zakázku na zajištění družiny se nepodařilo naplnit. Naopak zprostředkování docházky na vzdělávací skupinu „Učíme se učit“ se podařilo.

7.5. Další zakázky v individuálních plánech rodiny

V 6 rodinách byla naplánována zakázka, která se týkala *zprostředkování kontaktu na odborníky*. Cíl byl naplněn ve všech rodinách. Jednalo se konkrétně o následující návazné služby:

Obr. 18: Zprostředkování kontaktu na odborníky

V 5 rodinách se zakázka týkala *zlepšení v chování dítěte*. Ve 4 rodinách jsme vyhodnotili, že k tomuto zlepšení skutečně došlo.

Ve 3 rodinách se zakázka týkala *zlepšení bytových podmínek a také získání zaměstnání*. Co se týká bydlení, ke zlepšení došlo celkem v 6 rodinách, se kterými jsme pracovali (tedy o 3 více, než byly zakázky). V oblasti zaměstnání se zlepšení týkalo celkem 3 rodin, které cíl měly v zakázce.

7.6. Předcházení hrozbě odebrání dítěte a celkové zhodnocení

V 5 rodinách došlo k odebrání dítěte – ve 2 případech se jednalo o pobyt v diagnostickém ústavu, ve 2 případech šlo o pobyt ve ZDVOP (Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc) a v 1 případě o dětský domov na základě žádosti matky, aby byla zajištěna povinná školní docházka.

Dvě děti z těchto rodin se nyní budou vracet zpět do péče rodičů. Další dvě děti se do péče rodičů vrátily již v průběhu realizace projektu.

Celkem ve 4 rodinách došlo k ukončení spolupráce s pracovníky AUFORI z důvodu naplnění cílů spolupráce a zlepšení rodinné situace natolik, že další poskytování služeb rodinám nebylo zapotřebí.

8. Shrnutí a závěr

Inovativní princip participace dětí byl pracovníky AUFORI přijat pozitivně, naprostá většina pracovníků si dokonce už ani neumí představit, že by pracovali bez toho, aby děti do spolupráce aktivně zapojovali. Inovativní princip participace dětí byl pozitivně přijat i pracovníky OSPOD v Hradci Králové. Na zapojování dětí do spolupráce reagovaly pozitivně i děti a jejich rodiče. V rámci závěrečné evaluace jsme hodnotili také nově vytvořené materiály pro práci s dětmi. Mezi pracovníky AUFORI byly nejlépe hodnocenými materiály informativní brožura pro děti, individuální plán pro děti a dohoda o spolupráci pro děti. I mezi dětmi byla nejlépe hodnoceným materiálem informativní brožura. Co se týká nových materiálů, pracovníci vidí prostor pro změnu zejména ve dvou ohledech:

- 1) *v úpravě individuálního plánu a dohody pro děti* tak, aby materiály na sebe více navazovaly a neopakovaly se v nich stejné otázky,
- 2) *v úpravě vizitek a jasnějšího metodického vymezení, jak s vizitkami pracovat.*

Dalším z výstupů, kterému se chceme po ukončení realizace projektu dále věnovat, je *téma časové kapacity a časové dotace*, kterou pracovník disponuje, a *podrobnějšímu zmapování časové náročnosti systematického zapojování dětí do spolupráce* v procesu předávání informací, zjišťování názorů a potřeb, individuálního plánování, uzavírání dohody o spolupráci, zjišťování zpětné vazby a zapojování do rozhodovacích procesů.

Ve vztahu k pracovníkům OSPOD se chceme nadále pečlivě věnovat *posilování vzájemné spolupráce, efektivnímu předávání informací a rozvoji partnerského jednání*. Téma komunikace bylo z jejich strany nejčastější zpětnou vazbou ke vzájemné spolupráci.

Z pilotního ověřování dále vyplynulo, že v rámci zapojování dětí se pracovníkům nejčastěji *osvědčovaly* tyto techniky:

- 1) rozhovor a povídání s dítětem,
- 2) dávat dítěti volný výběr, co budou během schůzky dělat,
- 3) dát na výběr z několika možností, co budou během schůzky dělat.

Z pilotního ověřování také vyplynulo, že se pracovníkům při práci s dětmi *neosvědčilo*:

- 1) ponechat dítěti zcela volný výběr bez možností, mantinelů nebo hranic,
- 2) dítěti cokoli vnucovat, tlačít na něho,

3) dítěti radit.

Během evaluace jsme dále sledovali, jaká řešení a postupy navrhovaly nejčastěji děti, rodiče nebo pracovníci OSPOD a školy. Návrhy zainteresovaných stran nebyly vždy stejné, ale nebyly protichůdné. Bylo možné najít řešení, jak je skloubit. Děti nejčastěji v návrzích opakovaly, že si chtějí na schůzkách hrát, ale téměř stejně často také v průběhu času uvedly, že si přejí, aby jim pracovník Aufori pomohl se školou. ***V návrzích dětí se nejčastěji objevovaly věci, které se týkaly jich samotných,*** což koresponduje s naší zkušeností, že děti z rodin, se kterými pracujeme, označují jako „problém“ samy sebe. Méně aktivní přístup měli z pohledu pracovníků rodiče a instituce. Pokud praktickou pomoc nabízeli rodiče, jednalo se především o asistenci při plnění úkolů nebo jejich připomínání a dohlížení na dítě. Pokud praktickou pomoc nabízela instituce, jednalo o školu. Instituce a rodiče z pohledu pracovníků Aufori nejčastěji navrhovali, aby nepříznivou rodinnou situaci řešil pracovník Aufori. Jedná se o subjektivní vnímání pracovníků, přesto to považujeme za důležitý výstup projektu – ***téma odpovědnosti za dosahování očekávaných změn v rodinách v evidenci SPOD, která je přenášena z rodičů na spolupracující odborníky nebo kterou si spolupracující odborníci přebírají na sebe.***

Součástí evaluace bylo také hodnocení toho, jak se podařilo naplnit naplánované cíle spolupráce. Nejčastější zakázkou bylo ***zlepšení školního prospěchu.*** Objevilo se u 35 rodin, což je 87,5 % všech zapojených rodin. ***K naplnění cíle došlo u 21 rodin, což je 60% úspěšnost.*** Druhou nejčastější zakázkou bylo zlepšení docházky. Pracovat na tom mělo 8 rodin. K naplnění cíle došlo ve 4 rodinách, což je 50% úspěšnost.

Třetí nejčastější zakázka se týkala zajištění materiálních potřeb dítěte, jako je vhodné oblečení, stravování a hygiena, objevila se v 7 rodinách. Ke zlepšení došlo v 5 rodinách, což je cca 70% úspěšnost.

V některých rodinách došlo ke zlepšení i v oblastech, které původně nebyly součástí naplánovaného cíle. Jednalo se o oblast zlepšení komunikace se školou (1 rodina navíc), zlepšení v rodinných vztazích (u 2 rodin navíc), zlepšení v rozdělení domácích prací (u 2 rodin navíc), zlepšení bytových podmínek (u 3 rodin navíc), zlepšení v komunikaci dítěte, které si nyní umí říct o pomoc, vyjadřuje svoje pocity a názory (3 rodiny navíc), postup do dalšího ročníku (3 rodiny navíc), zlepšení v zapojení rodiče do domácí přípravy dítěte do školy (5 rodin navíc).

Realizaci projektu považujeme za úspěšnou. Pilotní ověření zavedení inovativního principu participace dětí podle našeho názoru potvrdilo efektivitu tohoto přístupu, přestože výstupy evaluace jsou pochopitelně převážně subjektivní povahy. V zapojování dětí chceme i nadále pokračovat a věříme, že dlouhodobější praxe potvrdí naše předpoklady i subjektivní výstupy.

Přílohy

Příloha 1	Evaluační dotazník pro pracovníky Aufferi
Příloha 2	Evaluační dotazník pro pracovníky OSPOD
Příloha 3	Evaluační dotazník pro děti
Příloha 4	Kazuistiky (není zveřejněno)

Příloha 1: Zpětná vazba od pracovníků Aufori

Vážení kolegové,

děkujeme za Vaši účast v inovativním projektu, který byl zaměřen na zavedení principu participace dětí do našeho programu „Učí (se) celá rodina.“ Vážíme si Vaší aktivity a ochoty měnit zavedené postupy.

Chtěli bychom se Vás před koncem realizace projektu zeptat, jak hodnotíte zapojování dětí do spolupráce. Předem děkujeme za vyplnění následujícího dotazníku, který je anonymní a jeho výstupy budou použity výhradně pro proces evaluace realizovaného projektu.

1. Co si o zapojování dětí do spolupráce myslíte Vy osobně? Vyberte odpověď, která se nejvíc blíží Vašemu názoru, případně doplňte.

- a) S myšlenkou zapojování dětí souzním, plně se s ní identifikuji. Děti chci rozhodně dál do spolupráce zapojovat. Už si ani neumím představit dělat to bez toho.

.....
.....

- b) Myšlenka zapojování dětí do spolupráce se mi docela líbí, spíše bych v tom chtěl/a pokračovat i nadále.

.....
.....

- c) Je mi jedno, jestli budeme děti do spolupráce zapojovat, nebo ne. Nevidím v tom žádné výrazné plusy ani minusy.

.....
.....

- d) K zapojování dětí do spolupráce jsem spíše skeptický/á. Umím si představit, že v tom nebudu dál pokračovat.

.....
.....

- e) S myšlenkou zapojování dětí absolutně nesouzním. Nechci v tom pokračovat, jde mi to úplně proti srsti.

.....
.....

2. **Bodově ohodnoťte, jak se Vám pracovalo s jednotlivými materiály, které vznikly během realizace projektu** (1 = nejméně bodů, nepracovalo se mi vůbec dobře; 5 = nejvíce bodů, pracovalo se mi s nimi perfektně)

	1	2	3	4	5
informační brožura pro děti	☐	☐	☐	☐	☐
vizitky pracovníka pro děti	☐	☐	☐	☐	☐
individuální plán pro děti	☐	☐	☐	☐	☐
dohoda o spolupráci pro děti	☐	☐	☐	☐	☐

3. **Co byste na materiálech pro děti, které vznikly během realizace projektu, změnil/a, kdybyste mohl/a?**

.....

.....

.....

.....

4. **Co Vám aktuálně chybí, abyste děti do spolupráce mohl/a zapojovat ještě účinněji?**

.....

.....

.....

.....

Děkujeme za spolupráci!

Příloha 2 Zpětná vazba od pracovníků oddělení SPOD

Vážení kolegové,

rádi bychom Vás informovali, že se blížíme k závěru realizace projektu, který byl zaměřen na zavedení principu participace dětí do našeho programu „Učí (se) celá rodina.“ Velmi si vážíme naší spolupráce.

Chtěli bychom se Vás zeptat, jak Vy osobně hodnotíte zapojování dětí do spolupráce. Předem děkujeme za vyplnění následujícího dotazníku, který je anonymní a jeho výstupy budou použity výhradně pro proces evaluace realizovaného projektu.

1. Co si o zapojování dětí do spolupráce myslíte Vy osobně? Vyberte odpověď, která se nejvíc blíží Vašemu názoru, případně doplňte.

- a) S myšlenkou zapojování dětí souzním, plně se s ní identifikuji. Myslím si, že by pracovníci Aufori v zapojování dětí měli rozhodně dál pokračovat.

.....
.....

- b) Myšlenka zapojování dětí do spolupráce se mi docela líbí. Možná by mohlo být užitečné, kdyby pracovníci Aufori v zapojování dětí dál pokračovali.

.....
.....

- c) Je mi jedno, jestli pracovníci Aufori budou děti do spolupráce dál zapojovat, nebo ne. Nevidím v tom žádné výrazné plusy ani minusy.

.....
.....

- d) K zapojování dětí do spolupráce jsem spíše skeptický/á. Pokud pracovníci Aufori budou v zapojování dětí dál pokračovat, nevidím v tom asi žádný užitek.

.....
.....

- e) S myšlenkou zapojování dětí absolutně nesouzním. Jde mi to úplně proti srsti a vadí mi, když pracovníci Aufori do spolupráce takto zapojují děti.

.....
.....

2. V jakých situacích jste se setkali s tím, že pracovník AUFORI zapojoval dítě do spolupráce? (můžete zaškrtnout více odpovědí)

- ☐ vím, že pracovník s dítětem uzavřel dohodu o spolupráci
- ☐ vím, že pracovník s dítětem vypracoval jeho vlastní individuální plán spolupráce
- ☐ pracovník přizval dítě na případovou konferenci, případně jiné setkání na OSPODu
- ☐ pracovník na společném setkání pomáhal dítěti, aby dokázalo vyjádřit svoje názory
- ☐ pracovník cíleně zjišťoval stanoviska dítěte a tlumočil je na OSPOD nebo rodičům
- ☐ pracovník se snažil podívat na situaci očima dítěte
- ☐ jiné, popište:

.....

.....

.....

3. Na co by se pracovníci AUFORI měli nyní podle Vašeho názoru zaměřit v oblasti zapojování dětí, aby vaše spolupráce byla účinnější?

.....

.....

.....

.....

.....

Děkujeme za spolupráci!

Příloha 3

CHCEME TO VIDĚT TVÝMA OČIMA!

ZAJÍMÁ NÁS, CO SI MYSLÍŠ O TOM, CO DĚLÁME A JAK PRACUJEME. PROTO TĚ CHCEME POPROSIT O VYPLNĚNÍ TOHOTO DOTAZNÍKU.

ZAJÍMÁ NÁS, COS ŘÍKAL (ŘÍKALA) NA NAŠE NOVÉ MATERIÁLY PRO DĚTI.

1. VIZITKA PRACOVNÍKA PRO DĚTI

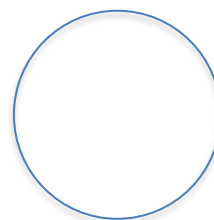
JAK SE TI VIZITKA LÍBÍ? NEBO NELÍBÍ?

TVOJE ZNÁMKA

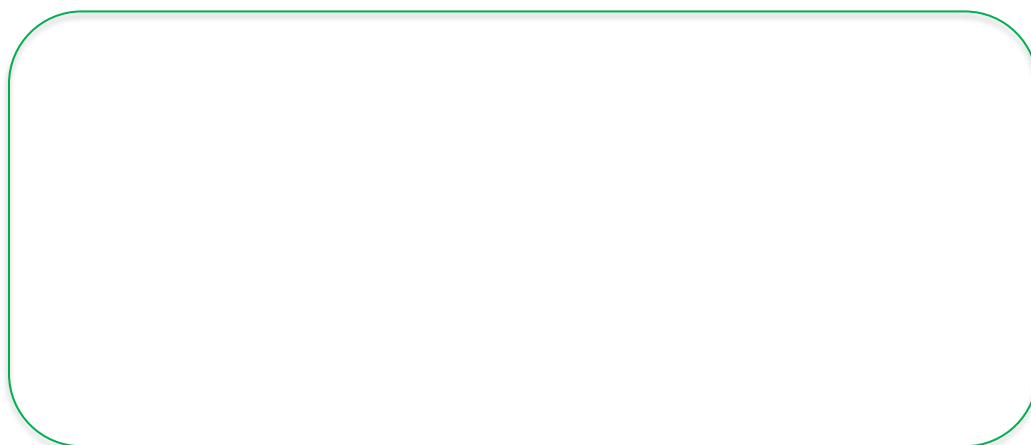
Oznámkuj ji prosím jako ve škole:

1 = LÍBÍ SE MI MOC

5 = NELÍBÍ SE MI VŮBEC

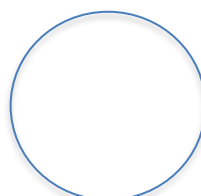

KDYBYS NA VIZITCE MOHL (MOHLA) NĚCO ZMĚNIT, CO BY TO BYLO? NAPIŠ TO NEBO NAKRESLI.

2. PLÁN SPOLUPRÁCE

TVOJE ZNÁMKA

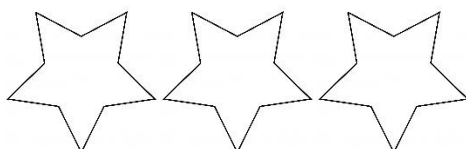

JAKÉ TO PRO TEBE BYLO VYPLŇOVAT TENHLE PLÁN SPOLUPRÁCE?

3 vybarvené hvězdičky = bylo to **velmi příjemné**, bavilo mě to

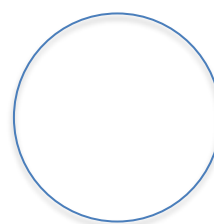
2 vybarvené hvězdičky = bylo to **normální**, v pohodě

1 vybarvená hvězdička = bylo mi to **velmi nepříjemné**, nebavilo mě to

3. DOHODA O SPOLUPRÁCI

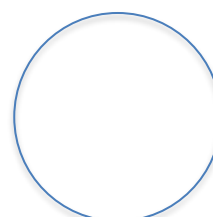
TVOJE ZNÁMKA

PAMATUJEŠ SI NĚCO Z TOHO, CO JE UVEDENÉ VE VAŠÍ DOHODĚ O SPOLUPRÁCI MEZI TEBOU A PRACOVNÍKEM? NAPIŠ TO NEBO NAKRESLI.

4. LETÁK PRO DĚTI

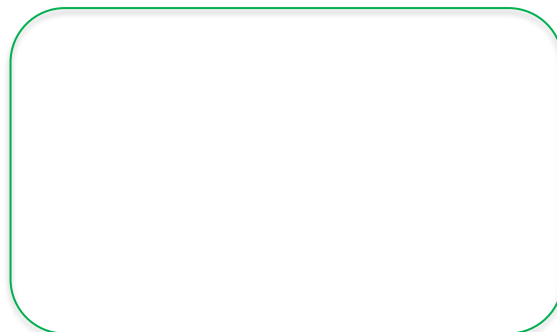
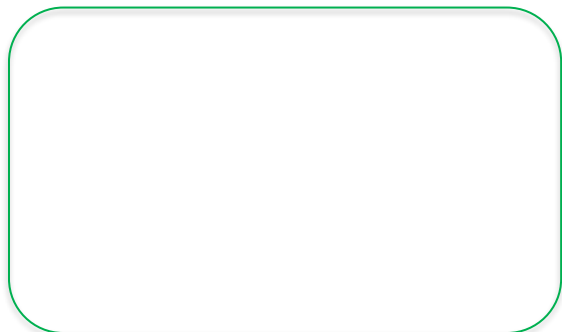
TVOJE ZNÁMKA

NA TOMTO LETÁČKU JSME SE SNAŽILI PŘEDSTAVIT DĚTEM NÁŠ PROGRAM „UČÍ (SE) CELÁ RODINA.“ CO BYS NA BROŽURCE POCHVÁLIL A CO BYS JÍ VYTKNUL?

TOTO BYCH POCHVÁLIL...

TOHLE BYCH VYTKNUL...

NA ZÁVĚR PRO TEBE MÁME POSLEDNÍ 3 OTÁZKY.

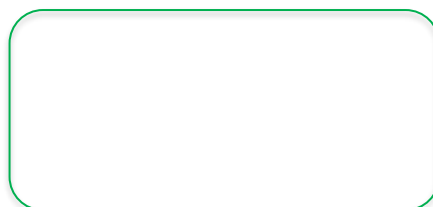
ANO

NE

1. ZAJÍMÁ SE PRACOVNÍK AUFORI O TVÉ NÁZORY?

☐☐

2. KTERÍ JINÍ DOSPĚLÍ SE ZAJÍMAJÍ O TVÉ NÁZORY?

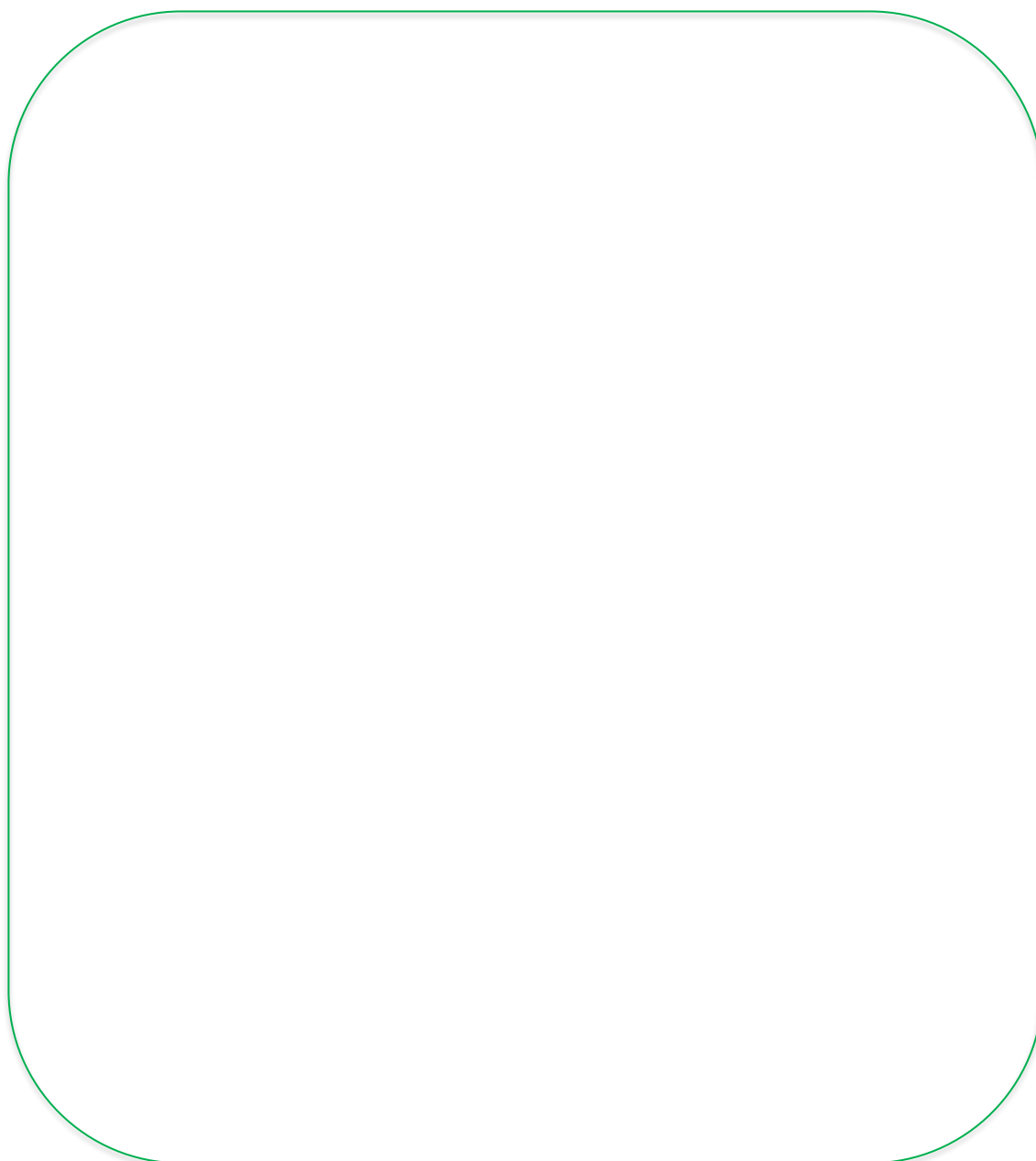
3. LÍBÍ SE TI, KDYŽ SE DOSPĚLÍ ZAJÍMAJÍ O TVOJE NÁZORY?

ANO

NE

☐☐

**CHCEŠ NÁM NAPSAT NEBO NAKRESLIT JEŠTĚ NĚCO DALŠÍHO, CO SE TÝKÁ NAŠÍ
SPOLUPRÁCE?**

A large, empty rounded rectangle with a green border, intended for writing or drawing. The rectangle has a light gray drop shadow and is centered on the page.

DĚKUJEME ZA TVOU POMOC A TVŮJ ČAS.

Příloha 4 – Kazuistiky

Kazuistika 1

Začátek spolupráce: říjen 2020

Impuls: OSPOD Hradec Králové

Důvod: pomoc matce při učení se se synem. Matka volí fyzické násilí ve chvíli, kdy „už na to nestačí, je v koncích“. Syn se bojí chodit do školy, učení s matkou není efektivní.

Rodina: matka + děti (Honza – nástup do 6 tř., Kačka, nástup do 4 tř.).

Aktivní spolupráce: ano. Matce bylo poskytováno poradenství sociální pracovníce i pedagožky. Honza i Kačka jsou zapojeni do pravidelného doučování.

Potřeby dětí: Honza potřebuje během doučování často střídát činnosti. Je přirozeně zvědavý a učivo je vhodné u něho propojovat věcmi, které ho baví.

Cíle spolupráce dle OSPOD:

Jan – zjistit, zda dosavadní přístup ke školním povinnostem nebyl kontraproduktivní, jaké má nezletilý limity, zda přistupuje k učení efektivně, neklade na sebe značné nároky, zda nemá strach chodit do školy, nemá strach být neúspěšný, umí komunikovat s dospělými včetně matky, nebojí se jít domů se špatnou známkou.

Matka – zjistit, jak vnímá limity svého syna Jana, zda nemá neadekvátní očekávání a neklade tak na sebe i Jana značné nároky, naučit matku se synem a školou účinně komunikovat, ukázat jí motivaci bez fyzických trestů. Nadstavbou může být kompetence členů rodiny k podílu na chodu domácnosti, na pravidlech, na jejich dodržování = důslednost. Být otevřený ve svých citech a pocitech k dětem.

Cíl spolupráce dle rodiny:

Ukázat matce, jak se se synem učit, jak s ním komunikovat. Ukázat a pomoci využívat nástroje zvládání stresu při doučování. Pomoci Honzovi s učením, které mu nejde.

Cíl dle Honzy:

Mít z matematiky alespoň dvojku a z angličtiny trojku.

Využití inovativních materiálů: s dětmi vypracován Můj plán. Honza na něj reagoval dobře, vyplnil si cíle spolupráce. Během toho pracovníkům ukazoval, co se naučil v oblíbeném kroužku. Bylo nutné propojovat tvorbu plánu s dalšími činnostmi, ale zdálo se, že ho to baví.

Jak děti reagují na zapojování: zvědavost, zájem.

Jak rodiče reagují na zapojování: matka bere tento přístup od počátku. Již v říjnu, začátkem naší spolupráce, jsme se dětí ptali na názor, zapojovali je do spolupráce. Matka je tomu otevřená, zajímá ji, co si děti myslí. Zdá se, že Honza je celkově více temperamentní než matka a ta často pouze přihlíží.

Další: spolupráce s rodinou je hodnocena všemi stranami kladně. Matka neužívá fyzických trestů, Honzova příprava do školy a jeho výsledky jsou lepší, Honza ví, jak se učit. Matka zná nástroje učení se se synem, ví, jak zasáhnout nebo nezasáhnout, aby to i pro ni bylo únosné. OSPOD s rodinou spolupráci ukončil a my jsme s rodinou domluveni na ukončení v závěru roku 2021.

Postřehy pedagožky:

S rodinou proběhlo pouze pár osobních schůzek, poté přešla spolupráce s dětmi do online formy. S oběma dětmi jsem se doučovala přes GoogleMeet pravidelně 1x týdně. Pro Honzu nebyla online forma ideální, někdy se mu nechtělo učit, odmítal, nechtěl komunikovat, odbíhal od počítače, vypínal kameru. Učení jsme prokládali hrami – většinou jsme hráli šibenici nebo hádání zvířat. Honza se do her někdy zapojovat nechtěl, nenutila jsem ho.

U dětí se osvědčilo naplánovat si s nimi přesné rozložení našeho společného času, tedy například: Kačka vypočítá 3 příklady na plus a mínus, Honza pak vypočítá 2 příklady na dělení a dva na násobení, zahrajeme si šibenici a poté budeme znovu počítat. Pokud nám zbude čas, budeme si moci zahrát ještě další hru.

Po obnovení osobních schůzek bylo doučování opět mnohem příjemnější. Honza se vždy těšil a čekal na mě před domem. Kačka měla hodně kroužků, doučování tedy většinou probíhalo pouze s Honzou. Honza pro mě měl vždy připravené aktivity, které jsme společně mohli dělat. Učení, které se při osobních schůzkách dařilo mnohem lépe, jsme prokládali různými deskovými hrami, modelováním z plastelíny, kreslením, povídáním atd. Schůzky v rodině byly proto většinou delší než hodinové. Honza mi také pokaždé dával nějaké dárky (domácí vajíčka od svých slepic, květiny ze zahrádky, obrázky atd.)

Znalosti obou dětí se velmi zlepšily, a to především v učivu matematiky, kterému jsme se věnovali nejvíce. Honza se na společné schůzky vždy těší, je rád, že s ním hraji hry a věnujeme se nejrůznějším aktivitám, které si sám zvolí. Matka je za naše návštěvy v rodině také vděčná, vidí v dětech velký posun k lepšímu. Matce nevadí, že čas s dětmi trávím i jinak než jenom učením.

Během vyplňování materiálu pro děti (individuální plán), který obě děti vyplnily bez problémů, jsme zjistili, že děti se chtějí zlepšit i v anglickém jazyce. V příštím školním roce se tedy můžeme věnovat i učivu AJ.

Postřehy sociální pracovnice:

Od počátku spolupráce jsem s matkou a Honzou hovořila o tom, proč vstupujeme do rodiny (škola na OSPOD nahlásila fyzické násilí vůči Honzovi). Matka uváděla, že občas Honzu udeřila, když nosil špatné známky nebo při učení. Nezvládala v klidu hovor s ním, jeho temperament. Přála si, aby se lépe učil (ona sama má VŠ). Hovořila jsem s matkou o způsobech zvládání těchto situací a o preventivních opatřeních. S Honzou jsem na schůzkách hrála hry a u toho jsme hovořili o jeho vnímání matky, vnímání školy, o tom, co by si přál. Honza byl otevřený, sdílný. Rád hrál hry. Později jsem tedy do hry s Honzou zapojovala i matku, která se tím také učila. Při posledním hodnocení spolupráce jsme se domluvili, že s rodinou budeme spolupracovat cca do konce roku 2021, poté dojde znovu k přehodnocení a případně k ukončení spolupráce. Spolupráce se celkově dařila dobře, Honza ji hodnotil kladně. Má lepší známky, učení mu jde lépe, dokáže se lépe soustředit. Matka je, co se týká školy, klidnější, ale ráda by zachovala doučování. V rodině probíhalo doučování s cílem naučit matku s Honzou vycházet spolu bez fyzických trestů, což se naplnilo. K samotnému doučování byla matce nabídnuta pomoc s nalezením placeného doučování. Honza hovořil o tom, že má obavy z přechodu na druhý stupeň, ale zároveň se i těší. I matka má obavy. Proto budeme v rodině ještě v prvním pololetí a pokud vše půjde dobře, dojde ke zmíněnému ukončení spolupráce.

Kazuistika 2

Spolupráce s rodinou byla zahájena na jaře roku 2019 na základě žádosti základní školy a návazně OSPOD. K zakázkám patřilo zlepšení školní docházky a školního prospěchu dětí a zajištění jejich pravidelné lékařské péče. V rodině je matka, otec a 5 dětí ve věku 16, 13, 8, 6 a 5 let. V rodině aktivně spolupracujeme se třemi dětmi, 8letou Karolínou, 6letým Tomášem a 5letým Petrem. U Karolíny usilujeme společně s pedagožkou Aufori o zlepšení školního prospěchu. S Tomášem spolupracujeme na přípravě do první třídy, nyní je v přípravném ročníku ZŠ. S nejmladším Petrem, který navštěvuje mateřskou školu, se věnujeme zejména herním aktivitám.

Když jsme do rodiny poprvé s pedagožkou vstoupily, zaujalo nás, že všechny děti způsobně seděly na pohovce, byly zamlklé, zprvu se nám je nedařilo rozpovídat, zaujmout. Postupně jsme hledaly způsoby komunikace. Situaci nám ztěžoval i fakt, že rodiče schůzky velmi často rušili, takže se dětem nedařilo zvyknout si na naši pravidelnou přítomnost. Stále jsme přemýšlely o tom, jakým způsobem děti rozpohtit, zaktivizovat, pobídnout je k jejich vyjádření. Všimly jsme si, že jim v domácnosti chybí nejrůznější podněty, které by je pomáhaly zapojit, například hračky, kterých měly opravdu málo, nebo nejrůznější stolní hry a podobné aktivity, které chyběly úplně. V této situaci se nám osvědčilo, že jsme do rodiny přinášely s pedagožkou vlastní náměty v podobě volných papírů (volnočasových listů, omalovánek) a pastelky a také herních aktivit jako například jednoduché puzzle. Děti chtěly, abychom nosily stále stejné sady, které se postupem času naučily stavět čím dál rychleji. Zažívaly při tom pocity úspěchu a postupně se zdály být více sebevědomé a kontaktnější. Protože se tyto stereotypní aktivity (jako výtvarná činnost či stavění puzzle) velmi dobře osvědčily, zařazovaly jsme je i později jako určitý rituál při každé naší schůzce v rodině. Děti jsme se tak nesnažily zahlcovat nepřeborným množstvím aktivit, ale spíše stavět na rituálu, pravidelnosti, jednoduchosti. Všimly jsme si také toho, že každé ze tří dětí je jiným způsobem aktivní a má v rodině určitou roli. Případalo nám, že Karolína byla již od začátku v pozadí svých mladších bratrů, byla oproti nim zamlklejší, snažila se hlavně pracovat na svých domácích úkolech a nijak se neprojevovala. Usilovaly jsme o její postupné zapojení do společných herních aktivit a podporovaly ji v prosazování sebe sama při těchto činnostech. Nejvíce se nám osvědčila hra Dobble, kdy jsme Karolíně dávaly prostor k tomu, aby mohla ukázat svůj postřeh. To se jí dařilo a postupně se více rozmluvila, začala vyjadřovat své pocity (radost z výhry), komentovat hru a její výsledek, což nám v začátcích naší spolupráce chybělo, tehdy nedávala najevo své emoce a komunikovala spíše jednoslovně. Během našeho působení se postupně aktivizoval i nejmladší Petr, který rád soupeří se svým o

rok starším bratrem. Když jsme pracovaly s Tomášem, chtěl také odpovídat na otázky, které jsme kladly Tomášovi. Stačilo říkat nahlas různé otázky, témata a Petr vždy sám ihned přispěchal s odpovědí. V lednu 2021 se naše zapojování dětí týkalo zejména jejich aktivní účasti na herních aktivitách a aktivní účasti při zahájení doučování (přípravenost dítěte).

Rodiče jsme v lednu 2021 seznámily s našimi inovativními postupy při zapojování dětí a oni sami byli zvědaví, co to bude pro děti obnášet. Před schůzkou v rodině jsem přemýšlela nad tím, které materiály by byly pro děti vhodné vzhledem k jejich věku, rodinné situaci, jejich charakteru a temperamentu. I když jsem se domnívala, že je pracovní list s názvem „Můj profil“ vhodnější spíše k prvnímu kontaktu a seznamování s dítětem, překvapilo mě, že u dětí vyvolal velmi kladnou reakci. Proto se podle mě dá použít i v jiné než počáteční fázi spolupráce, záleží spíš na vhodném přístupu k jeho využití. Dětem jsem na schůzce nejprve představila svůj profil a Tomáše nejvíce zaujala část „Jak mi můžete pomoci“. Pro Karolínu a Tomáše jsem rovněž vybrala pracovní list „Můj profil“. Tomáš reagoval na tento pracovní list (vybrala jsem ten s obrázkem dinosaura) slovy: „*Jé, co to je, můžu si to zkusit?*“. Tomášovi jsem ještě přiblížila jednotlivé body a otázky profilu. Na otázku „Co je na mně skvělé“ jej napadla jako první odpověď, že umí stavět kostky, které pak do pracovního listu dokreslil. Další odpověď byla: „*Jsem šikovnej*“ a „*Pomáhám*“. Na otázku „Co mě těší“, Tomáš do okénka pracovního listu napsal „*Autóm*“, což mělo být dle jeho vyjádření spojení slov „auto“ a jeho jména „Tom“. Dále do okénka dokreslil opět kostky a auto. Na otázku „Jak mi můžete pomoci“, kterou jsem se mu snažila ještě více přiblížit, nakreslil pavouka a jeho síť. Na tuto otázku mi nedokázal odpovědět, prý ho to zrovna napadlo. Karolína odpověděla v pracovním listu s obrázkem kočky na otázku „Co je na mně skvělé“ větou „*Baví mě se učit*“ a pod to nakreslila obrázek školy. Na otázku „Co mě těší“ odpověděla „*Těší mě si hrát se spolužákama hry na mobilu, hádanky*“. Na otázku „Jak mi můžete pomoci“ odpověděla „*S úkolama*“. Děti se do této aktivity zapojily přirozeně a Tomáš se mě ptal, jestli mám ještě něco dalšího. Pro Tomáše jsem vybrala také pracovní list s otázkou „Co bych si schoval do tajného trezoru“. Zde přináším jeho odpovědi, které uvedl do rámečku pracovního listu: „*Alobal, papír, pistole, pití, auto, psa*“. Ptala jsem se ho, proč tam uvedl slovo „alobal“, sdělil mi, že si z něho vyrábí nejružnější hračky (také mi jednu v podobě letadla přinesl ukázat). Pro Karolínu jsem vybrala další pracovní list, který obsahoval otázku „Když mám volný den, ráda:“ Na tuto otázku odpověděla: „*Chodím si na zahradu stavět sněhuláka. A na výlety ráda chodím. Ráda píšu.*“ Na otázku „Ráda si představuji, že jsem:“ odpověděla: „*Mám ráda sport*“ a pod svoji odpověď nakreslila postavu s míčem za fotbalovou

brankou. Tyto výše uvedené aktivity s dětmi nám pomohly k rozvíjení vzájemné komunikace i k tomu, že jsme se o dětech dozvěděly nové poznatky přirozenou formou.

Z nových materiálů jsme vyzkoušely zatím výše uvedené, tj. „Můj profil“ a pracovní listy obsahující otázky „Co bych si schoval/a do tajného trezoru“, „Když mám volný den, rád/a“ a „Rád/a si představuji, že jsem:“. Dle mého názoru je třeba vybírat jednotlivé pracovní materiály s ohledem na rodinnou situaci, aktuální rozpoložení dítěte, jeho charakter, roli v rodině ve vztahu k rodičům i k sourozencům, jeho věk, úroveň myšlení a schopnosti rozpoznání a přemýšlení, ochotu i náladu zapojit se do aktivity. Domnívám se, že důležitým předpokladem pro úspěšné zapojení dítěte do aktivit v rámci inovativních pracovních postupů je právě pečlivá příprava výběru vhodných pracovních listů s ohledem na individuální potřeby dítěte, a to už před plánovanou schůzkou s dítětem. Na schůzce by pak měla být nejprve ověřována aktuální situace jeho připravenosti k těmto činnostem, aby se netvořily zbytečné bariéry v našem vztahu s dítětem. Je třeba citlivě rozmyslet vhodnost jednotlivých materiálů pro každé dítě zvlášť (tematicky, věkově, graficky – obrazový vs. psaný materiál nebo obsahující oboje).

Nové aktivity při práci s dětmi zařazujeme ve spolupráci s rodinou poměrně krátce (OSPOD ani škola ještě seznámeny nejsou), takže zatím můžeme zmínit aktivní a zvědavý přístup ze strany dětí k tomu, co budeme dělat na našich příštích schůzkách. K otázkám, které mě napadají, bych ráda zmínila právě téma propojení našich inovativních aktivit při práci s dětmi do našich společných zakázek při plánování spolupráce s OSPOD a se školou.

Kazuistika 3

Začátek spolupráce: 2018

Impuls: OSPOD

Důvod: podpora otce v řádné péči o dítě a pozitivní komunikaci s dítětem, podpora Dominika v plnění školních povinností.

Rodina: otec a 1 dítě (syn, 13 let).

Aktivní spolupráce: Dominik – doučování, dodržování pravidelné školní docházky, pravdomluvnost, pomoc v domácnosti, trávení volného času.

Otec: akceptace jiného názoru, schopnost domluvit se, přijetí Dominika takového, jaký je, asertivní komunikace.

Potřeby dítěte: domnívám se, že Dominikovi může chybět stoprocentní přijetí od pečujícího osoby/rodiče (a to již od matky), pocit bezpečí.

Cíle v Plánu spolupráce:

- pravidelné zapojení Dominika do chodu domácnosti – úklid, nákupy,
- nabídka aktivit na volný čas – Dominik je hravý, potřebuje k sobě „partáka“,
- plnění školních povinností,
- komunikace mezi Dominikem a otcem.

Využití inovativních materiálů: při rozhovoru se vždy zajímám i o Dominikův názor, naslouchám mu, vedu s ním partnerský rozhovor, názory Dominika tlumočím otcí.

Jak dítě reaguje na zapojování: Dominik na zapojování reaguje pozitivně. Z Dominikových reakcí mi připadá, že je rád, že ho někdo poslouchá, že může říct svůj názor.

Jak reaguje rodič na zapojování: otec s mými názory většinou nesouhlasí, říká, že se Dominika zastávám.

Jak se pracovník cítí při zapojování: zapojovat Dominika do hovoru a rozhodování mě baví. Poznávám více rodinu i sebe sama. Problém bývá spíš s rodičem, který s mým postupem ne vždy souhlasí.

Kazuistika 4

Začátek spolupráce: 08/2018

Impuls: OSPOD

Důvod: zlepšení školní docházky, prospěchu (vstup do rodiny byl doporučen na základě toho, že David propadl ze 4 předmětů ve 4. třídě, neuměl téměř počítat, soustředit se na výuku, také se mu navýšila v posledním pololetí neomluvená absence – 30 neomluvených hodin). Dále bylo cílem zajistit pomoc matce a otci v konfliktech, ke kterým mezi nimi opakovaně docházelo. Otec i matka nadměrně užívají alkohol. Matka je ta, která pečuje o děti a zajišťuje domácnost, otec chodí do zaměstnání. S matkou se pracovalo i na nalezení a udržení si zaměstnání. Zlom však nastal v srpnu 2019, kdy se matka v důsledku dlouhodobého užívání alkoholu dostala na psychiatrii, závěrem bylo trvalé poškození mozku. Dalším cílem bylo tedy mapování rodinné situace, aby matka po návratu zvládla péči o děti, aby se nastavila nová pravidla v domácnosti, příp. aby měl David někoho, s kým může o svých těžkostech hovořit. Matčin stav se postupem času stabilizoval a domácnost téměř funguje (až na občasné konflikty mezi otcem a matkou).

Rodina: matka, otec, syn David (s ním byla zahájena spolupráce) a jeho starší sestra (tč. již plnoletá).

Aktivní spolupráce: David (tč. 14 let): pomoc se školní přípravou, plnění školních povinností.

Potřeby dětí: kvalitní vzdělání a podpora Davida při zvládání požadavků školy, trávení volného času s přáteli.

Jaké jsou cíle v Plánu spolupráce: zlepšení prospěchu Davida a pomoc se zvládáním učiva (v průběhu spolupráce David přestoupil na ZŠ logopedickou, kde se mu školní prospěch výrazně zlepšil). Popsáno výše u důvodů (důvody a zakázky byly laděny s OSPOD a rodinou – matkou a otcem. S Davidem je o cílech spolupráce hovořeno až od roku 2020).

Využití inovativních materiálů: David zatím žádné materiály neviděl. Nicméně během schůzek se ho pedagožka programu ptá na to, s čím potřebuje pomoci. Je tedy na Davidovi, aby sám sdělil, co by chtěl. V některých situacích bývá znát, že se Davidovi učit nechce nebo by raději šel ven s kamarády. Vždy je mu vyhověno nebo se hledá kompromis. David byl opakovaně veden k tomu, aby sdělil, co by rád dělal a do čeho by se rád v rámci celého našeho programu zapojil. Byl mu také ukázán letáček pro děti během vzniku těchto materiálů. Hodnotil ho kladně. A na to, jak je David obvykle spíše uzavřený, tentokrát se projevil i velmi otevřeně.

Jak děti reagují na zapojování: David byl otevřenější než při běžném rozhovoru (možná vycítil svou důležitost).

Jak rodiče reagují na zapojování: v domácnosti je téměř vždy přítomna pouze matka. Ta Davida podporuje dle svých možností, ale zdá se být spíše pasivní. Na to, že se Davida více dotazujeme a necháváme rozhodnutí i na něm, reaguje stejně jako dříve (spíše pozitivně). I ona nechává rozhodnutí výhradně na něm.

Jak se pracovník cítí při zapojování (nejistoty, obavy, radost???): obavy především z toho, jak Davida zapojit, jak ho podpořit a vzbudit v něm zájem. Dlouhodobě byl David spíše velmi pasivní, uzavřený sám v sobě. Poslední dva roky je mnohem více negativní než na začátku spolupráce, pracovník tedy vždy zvažuje konkrétní metody spolupráce. Chlapec dobře reaguje na rozhovor, ale nereaguje na nabízené aktivity a hry.

Zapojení pedagožky, která s rodinou spolupracovala od února 2020 do konce projektu: Zakázkou pedagoga je pomoci Davidovi zlepšit prospěch v předmětech český jazyk a matematika. Zakázku pedagožka považuje za naplněnou, protože Davidův současný prospěch je dobrý, a to zejména vlastním přičiněním Davida a podporou ze strany matky při domácí přípravě na školní výuku.

Rodina se zapojuje do plánování termínů společných setkávání – oba projevují přání nad striktním dodržením jejich pravidelnosti (tedy stejný den i hodina). Pravidelnost je pro ně, jak sami uvádí, důležitá ve všech oblastech vzájemné spolupráce.

Oba jsou informováni o obsahu zpráv o průběhu spolupráce, které pedagog odevzdává na OSPOD, stejně tak o komunikaci, která se jich týká a která je v jejich zájmu vedena s dalšími subjekty.

David má možnost podílet se na obsahu setkávání. Má dle svých slov rád svá „typická“ témata. Pokud jsou zařazena jiná témata, vždy s jeho svolením. Volí si sám také „stupně náročnosti“ probírané látky. To je nutné zejména proto, že mu činí obtíže držet delší čas pozornost.

David i matka takto nastavený způsob spolupráce kvitují.

Inovativní metody nejsou využívány.

Kazuistika 5

Spolupráce s rodinou v rámci programu „Učí (se) celá rodina“ započala v říjnu 2020 na žádost matky, která dostala kontakt od dětské psychiatricky a Pedagogicko-psychologické poradny.

Matka chtěla poradit a ukázat, jak se se synem lépe učit, jelikož má ADHD a ve škole má velké absence. S těmito problémy si nevěděla rady. Rodinu tvoří nesezdaný pár – matka (51) s otcem (53) – a syn (11). Žijí v bytě 1+1. Rodina se nachází ve finanční nouzi, proto rodinu podporují příbuzní ze strany matky. Matka žije s Lukášem v obývacím pokoji/ložnici, kde tráví svůj společný čas. Klientka je v invalidním důchodu, má problémy s pohybovým aparátem a je v péči psychiatra. Do Hradce Králové se přestěhovala zhruba před 15 lety z Chomutova, kde měla problémy s návykovými látkami, alkoholem a živila se prostitucí. Má dvě dospělé dcery, které jí však byly v raném dětství odebrány oddělením SPOD a vychovávala je jejich babička (matka klientky). Matka má velice ochrannou povahu vůči svému synovi.

Otec přespává a tráví svůj čas zavřený v koupelně. Druh klientky je zaměstnaný od února 2021 po delší pauze. V minulosti byl několikrát ve výkonu trestu kvůli trestné majetkové činnosti a má problémy s gamblerským.

Syn dochází do 5. třídy ZŠ. Jeho prospěch je špatný, ale ročník nikdy neopakoval. Svůj volný čas tráví hraním her na konzoli či rybařením s otcem. Lukáš má problémy s navazováním vztahů s vrstevníky. Je na svůj věk nesamostatný, neudrží pozornost, nemá respekt k dospělým osobám a mívá afekty, během kterých je verbálně a fyzicky agresivní. Všechny tyto vlastnosti plynou ze situace v domácnosti, ve které probíhají často konflikty mezi partnery nebo matkou a babičkou. Dle slov matky dochází k fyzickému napadání ze strany otce. Syn bývá během hádek vždy přítomen. Klientka má k synovi velmi úzké vztahové pouto, do kterého nenechá nikoho vstoupit. Chlapec si diktuje v rodině pravidla, určuje si, zda půjde do školy, co bude jíst nebo co bude dělat. Dítě dostává často drahé věci (příslušenství k PC), které mu matka slíbí a při čekání na ně je Lukáš nepřítomný, nepříjemný a podrážděný, nedokáže myslet na nic jiného.

Matka si do plánu spolupráce přála napsat pouze doučování, ale s rodinou se řeší i mnoho dalších důležitých věcí. Mezi tyto věci patří rodinné vztahy, komunikace se školou, výchova syna, nastavení pravidel v domácnosti, zdravotní poradenství, finanční poradenství a sociálně právní poradenství. Nejvíce času zabere psychická podpora matky ze strany sociální a pedagogické pracovnice v rodině. Rodina spolupracuje i s dalšími institucemi, aktuálně se jedná o školské poradenské pracoviště a oddělení SPOD, kde jsou vedeni na základě našeho podnětu.

Lukáše se díky naší spolupráci podařilo zaktivizovat natolik, že vypracovává své školní úkoly samostatně. Dříve je za něj dělala jeho matka. Často se však chlapci nechce plnit své školní povinnosti. Zkoušíme tedy rozhovorem, hraním her či střídáním činností přimět syna k lepší spolupráci. Probíhajícími rozhovory s dítětem se snažíme zjistit jeho názor na situaci v rodině či jeho přání a potřeby. Je složité odlišit názory a přání syna od názoru a přání rodičů. Na způsobu řeči je jasně slyšet, že veškeré názory Lukáš přebírá od nich, převážně od matky. Matka je ráda, že se synem hovoříme, ale často mu skáče do řeči a nenechá ho formulovat svůj vlastní názor, nebo ho naopak nutí k vyjadřování, i když zrovna nemá náladu na řešení dané situace. V situacích, kdy chce syn sdělit svůj názor, skáče do řeči a snaží se překřičet ostatní členy domácnosti i pracovníky Aufori.

S Lukášem jsme se snažili vypracovat materiály „**Dohoda o spolupráci**“, „**Něco o mně**“ a „**Můj plán**“. **Chlapec na vyplňování reagoval velice pozitivně. Byl rád, že se pozornost soustředí i na něho a neřeší se pouze problémy matky. Těšilo ho, že se s ním komunikuje jako s rovnocenným partnerem.** Při vyplňování materiálů vedle něj seděla jeho matka, která ho mnohdy pobízela, aby tam něco vyplnil a nabádala ho k odpovědi.

Do dokumentu „**Dohoda o spolupráci**“ uvedl, že chce, abychom s ním pracovali na zlepšení školního prospěchu a řešení rodinných problémů.

V profilu „**Něco o mně**“ na otázku „*Co mám rád, co je pro mě důležité*“ napsal „**rybaření a mít normální domov**“. Chlapec dále hovořil o tom, že ho baví chodit s tatínkem na ryby a hrát počítačové hry. Za jeho problémy a to, co by chtěl změnit, považoval konflikty s babičkou. Co se týče školy, tak uváděl, že by si přál lepší známky na vysvědčení v dalším ročníku. Na otázku „*V čem bych se chtěl zlepšit a jak mi můžete pomoci*“ v první řadě myslel na školu. Přál by si, aby se s ním pedagog zaměřil více na matematiku a český jazyk. Sociální pracovníce by se naopak měla zaměřit na zlepšení komunikace mezi členy rodiny.

Lukáš se dlouze zamýšlel nad tím, jak vyplní „**Můj plán**“, ale nakonec vyplnil všechny čtyři políčka cílů. Zprvu by si přál zlepšit se v matematice a českém jazyce. Do dalších cílů dopsal „*změnit babičku a aby se máma s tátou nehádali*“.

Chlapec uměl velmi dobře definovat svá přání a problémy. Bylo však vidět, že se zaměřuje na aktuální problémy – konflikty s babičkou, které v poslední době prožívá často. Konflikty mezi rodiči momentálně moc neprobíhají, proto se o nich tolik nezmiňuje.

Díky těmto materiálům jsme lépe zjistili, co Lukáše nejvíce trápí a na co se v budoucnu zaměřit, aby se mohl cítit lépe. Spolupráce s rodinou je však velice náročná, jelikož veškeré názory a nápady, jak situaci zlepšit, rodina již předem zavrhuje nebo je jednou vyzkouší a dále se podle nich neřídí.

Kazuistika 6

Začátek spolupráce: s rodinou nezletilého Briana jsme v rámci programu Učí (se) celá rodina začali spolupracovat v lednu roku 2019. V té době žil u matky v Náchodě.

Impulz: spolupráce vznikla na základě žádosti ze strany oddělení SPOD v Náchodě.

Důvod: rodina vstoupila do programu na základě žádosti OSPOD. Brian (13 let) bydlel u matky, která nedbala na to, aby docházel do školy. Kvůli vysoké absenci došlo ke zhoršení jeho prospěchu. Proto bylo rodině doporučeno, aby Brianovi zařídili ubytování na internátu a péči o něj převzal otec. I nyní je stále naší zakázkou zlepšení prospěchu, ačkoli od té doby, co je Brian na internátu, se jeho známky výrazně zlepšily.

Rodina: Brian nyní žije v domácnosti pouze s otcem. Společně navštěvují babičku (z matčiny strany), u které proběhlo několik našich schůzek. S matkou je Brian v kontaktu občas – matka v současnosti projevila zájem vídat se s Brianem více, a tak nově na doporučení OSPOD vznikla mezi otcem a matkou mimosoudní dohoda, v níž je jasně stanovené, kdy bude matka trávit čas s Brianem a jakým způsobem bude „předávání“ probíhat. Z rodiny je Brian dále v úzkém kontaktu se sestrou Lenkou, která od října 2020 bydlí v samostatné domácnosti se svojí dcerou. O víkendu Brian s otcem pravidelně navštěvují babičku (matka matky Briana), které je také velmi důležitou součástí jejich rodiny.

Aktivní spolupráce: aktuálně je cílem naší spolupráce pomoc se školní přípravou, praktické procvičování, ačkoliv známky má teď Brian relativně dobré. Dalším cílem, který společně sledujeme, je trávení volného času společně s otcem a komunikace mezi nimi (nastavování hranic, pravidel, rolí v domácnosti).

Reakce a zapojování: schůzky s Brianem probíhají vždy v pátek odpoledne po příjezdu z internátu. Možná i to je důvod, proč se mu mnohdy do nabízených aktivit nechce. Snažíme se volit formy nenásilné a hravé a přizpůsobovat se Brianovým přáním a potřebám. Do práce s materiály zkoušíme zapojovat také otce, který se zapojuje rád a aktivně a většinou do akce vtáhne (ne cíleně) i Briana. Také my jsme většinou u těchto aktivit společně (pedagožka i sociální pracovnice).

S „Inovativními materiály“ byl Brian seznámen poprvé při online hovoru, kdy se vyjadřoval k jejich podobě. Při dalších schůzkách jsme se ho společně s pedagožkou snažili motivovat k práci s těmito materiály, ale neúspěšně. Zkoušeli jsem tedy využít jiné techniky k získání potřebných informací (dům – společně tvořili jejich dům – „odpočinkový barák“, jak jej sami

nazvali) a do něj vpisovali vše, co je pro ně důležité, ale také naopak zakázané, a vyznačili si svůj prostor). Z dostupných materiálů jsme prozatím udělali pracovní list „Něco o mně“. I k tomu se připojil otec, každý si vyplnil svůj profil (Brian říkal, kam co máme napsat) a přitom si vše navzájem komentovali.

Kazuistika 7

Začátek spolupráce: s rodinou jsme v rámci programu podpory rodiny začali spolupracovat na konci června roku 2018.

Impulz: spolupráce vznikla na základě žádosti ze strany oddělení SPOD v Jaroměři.

Důvod: prvotní zakázkou ze strany OSPOD bylo zlepšení podmínek bydlení z důvodu hrozby odebrání dětí, případně zajištění azylového bydlení pro matku s dětmi (v té době byly v rodině 4 nezletilé děti). Pracovnice OSPOD po rodině konkrétně požadovala alespoň základní vybavení bytu, jelikož rodina žila v holobytu, děti neměly žádné zázemí, hračky atd. a v bytě dle jejích informací nebyla zavedená elektřina ani voda. Rodina se takto do evidence OSPOD dostala kvůli častému udávání od sousedů.

Ihned v počátku byly stanoveny i cíle s rodinou. Klientka si přála pomoci se zajištěním trvalého pobytu v ČR, protože má trvalý pobyt na Slovensku. Dále klienti chtěli řešit svoji dluhovou situaci a otec dětí měl za cíl najít si zaměstnání. Rodiče měli také zájem o spolupráci v oblasti rozvoje komunikace u jejich tří nejstarších dcer.

Rodina: rodina má nyní osm členů, skládá se z matky, otce a šesti dětí. Nejstarší děti v rodině jsou sedmiletá dvojčata Jasmína a Amanda (1. třída), dále šestiletá Sára (přípravný ročník v ZŠ), čtyřletý David, dvouletá Sofie a desetiměsíční Kristýna.

Aktivní spolupráce: již v červenci roku 2019 začala do rodiny docházet pedagožka programu za účelem pomoci rodině s přípravou dcer Amandy a Jasmíny na nástup do 1. ročníku. V MŠ byl rodině doporučen odklad školní docházky, ale protože se klientka s dcerami nedostavila na vyšetření do PPP, musela děvčata do 1. ročníku ZŠ nastoupit. V říjnu 2019 bylo základní školou rozhodnuto o návratu dvojčat zpět do MŠ. Pedagožka s dětmi v rodině pracovala do listopadu 2019, další pedagogická práce byla obnovena v září 2020, kdy děvčata nastoupila do první třídy.

Pedagožka se začala věnovat Amandě a Jasmíně a také Sáře, která začala chodit do přípravné třídy ZŠ. Pedagožky dětem pomáhají s vypracováváním domácích úkolů, procvičují s nimi čtení a počítání. Sára dostává pracovní listy pro předškoláky, skládá si puzzle, nebo vybarvuje omalovánky. Pokud to dovolí časové možnosti, skládají si puzzle i s Davidkem. I ten si rád vybarvuje omalovánky.

Cíle v plánu spolupráce: mezi aktuální cíle týkající se dětí patří upevňování jejich znalostí získaných v rámci docházky do ZŠ, rozvoj komunikace a celkové zlepšení porozumění

sdělovaného či čteného obsahu a zlepšování komunikace v českém jazyce. Dále také získání trvalého pobytu matky dětí v ČR. Nyní je to ve fázi čekání na rozhodnutí MV ČR.

Zapojování: děti jsou v tuto chvíli zapojovány především v možnosti výběru aktivity na závěr schůzky. Nabízíme jim např. různé hry, vybarvování omalovánek či kreslení na prázdný papír. S dětmi se také domlouváme, co by chtěly na příště vytisknout za omalovánky a poté jim je nosíme. Ze začátku děti téměř žádné hry neznaly, proto si ani neuměly samy nic vymyslet, pouze si vybíraly z toho, co jsme přinesli s sebou. Nyní už vědí, co jsme hráli, co je bavilo a dokáží si samy říci, o co mají zájem. Stejně tak za námi chodí a říkají, jakou omalovánku by chtěly přinést.

Využití inovativních materiálů: 3x vyplněný materiál „Co byste o mně měli vědět“ a 1x vyplněný materiál „List s otiskem ruky“.

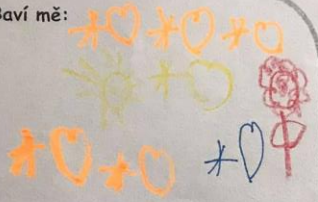
S Amandou a Jasmínou Šárka vypracovala osobní profily. Nabízela jim, že může jejich myšlenky zapisovat nebo samy mohou věci nakreslit a zkusit popsat. Obě si vybraly, že chtějí do svého profilu kreslit samy. Vyplňování jim dle Šárky nedělalo žádný problém. Nejprve na ni nejistě koukaly, jestli je jejich odpověď správná, ale když jim bylo opakováno, že si mohou profil vytvořit podle sebe, pokračovaly v jeho tvorbě samy. Šárce se líbilo, že i když se jedná o dvojčata, která mají tendenci často koukat jedna na druhou a dělat věci podobně, tak se do práce zabraly úplně samostatně a každá do profilu psala či kreslila svoje vlastní myšlenky a názory. Sára svůj list také vyplňovala sama. Do prstů, kam měla napsat, kdo jí pomáhá, psala M jako mamka a do jednoho napsala K jako Kristýnka (nejmladší sestra). Zbytek vybarvila svými oblíbenými znaky (hvězdička a srdíčko).

Reakce: děti na zapojování reagují dobře, jsou všechny ještě relativně malé, takže jsme o tom spolu mluvili jen okrajově, ale na jednotlivé aktivity reagovaly vždy se zájmem a s radostí.

Maminka v průběhu vyplňování osobních profilů sledovala děvčata se zaujetím. Pomáhala jim, pokud potřebovaly znovu přečíst informace k jednotlivým částem. Líbilo se mi, že neměla tendence radit nebo nějak usměrňovat to, co dívky do svých profilů zaznamenávaly.

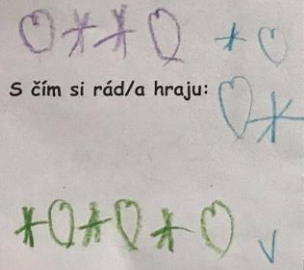
Přílohy: vyplněné pracovní listy

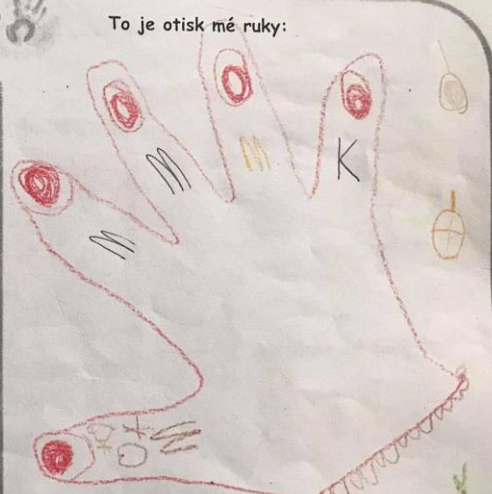
JMENUJI SE: A A U T I 7 V A A 9 9

Baví mě:

S čím si rád/a hraju:

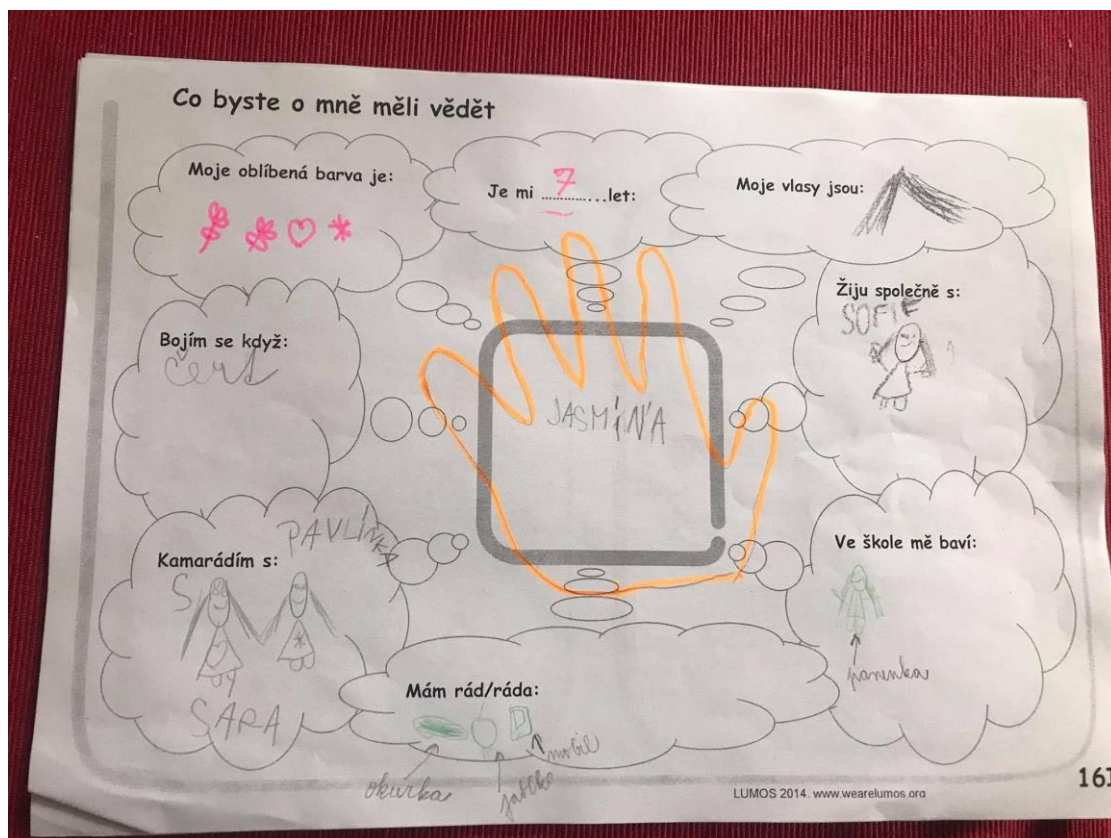
To je otisk mé ruky:

Namaluj/napiš na každý prst osobu, která ti pomáhá.

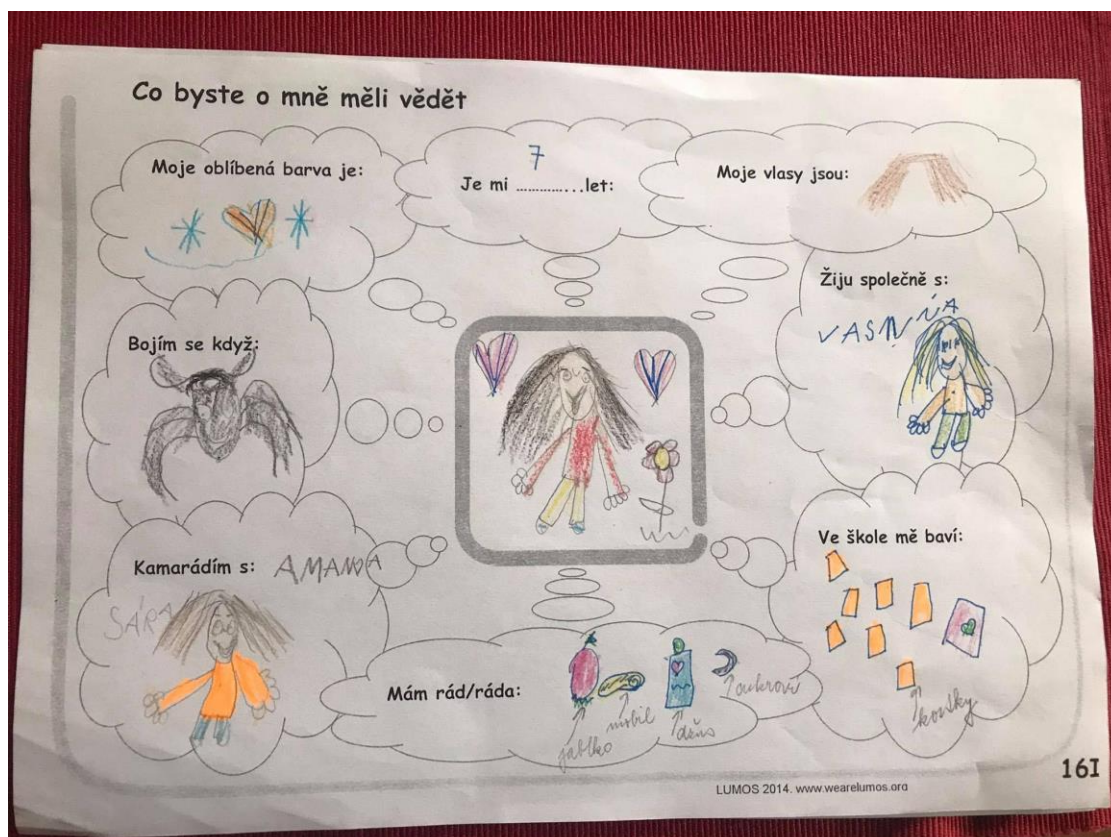
LUMOS 2014, www.wearelumos.org

2I

Sára 6 let

Jasmina 7 let

Amanda 7 let

Co byste o mně měli vědět

Mám rád/ráda:

Nemám rád/ráda:

nakyspaní

LUMOS 2014, www.wearelumos.org

10I

Amanda 7 let

Kazuistika 8

Začátek spolupráce: s rodinou jsme začali spolupracovat v polovině února roku 2019 na základě žádosti oddělení SPOD v Jaroměři. Prvotním impulzem pro spolupráci byly výchovné problémy nejstaršího syna Patrika (v té době mu bylo 10 let). Zakázkou ze strany OSPOD bylo zlepšení vztahu Patrika s nevlastní matkou, zlepšení péče o domácnost a prostředí, ve kterém vyrůstají děti, čistota dětí a pravidelná příprava Patrika do školy. OSPOD měl v této době v evidenci pouze Patrika.

Patrik byl kvůli stupňujícímu se agresivnímu chování z rodiny na základě předběžného opatření odebrán a umístěn nejprve do DDÚ v Hradci Králové, poté byl na 6 týdnů umístěn do ZDVOP ve Dvoře Králové a nyní je v DD v Horním Maršově. Jeho negativní projevy se stupňovaly, vulgárně napadal nevlastní matku, kopal ji, docházelo k opakovanému nerespektování autorit.

Postupem času se přidružil zájem OSPOD o Denise a Adélu, jelikož situace v rodině se jevila OSPOD jako nevyhovující. Zakázky se týkaly pravidelného docházení na logopedii, pravidelné spolupráce rodiny s SVP Kompas v Náchodě (i u dcery Adély se totiž začaly objevovat výchovné problémy podobné těm u Patrika), zlepšení péče o domácnost a okolí domu, zlepšení hygieny a čistoty dětí, řešení finanční situace a dluhové situace rodiny a také oblasti trávení volného času.

Stěžejním tématem bylo také zapojování otce do chodu domácnosti, protože otec pracuje od rána do večera a doma se tak vůbec do ničeho nezapojoval.

V říjnu roku 2020 byl rodině udělen soudní dohled, matka měla velké obavy, že o děti přijde.

Rodina: rodina má nyní sedm členů, skládá se z matky, otce a pěti dětí. Nejstarší syn Denis (9 let) navštěvuje 3. třídu ZŠ, dcera Adéla (8 let) navštěvuje 2. třídu ZŠ; dále zde žijí syn David (5 let), dcera Karolína (2 roky) a dcera Vanesa (1 rok). Patrik (11 let) je v DD a je nevlastním synem matky, domů jezdí na víkendy, prázdniny apod.

Aktivní spolupráce: aktivně se v rodině pracuje s nejstaršími dětmi Denisem a Adélou, dochází za nimi pedagožka Jana a probírá s nimi pravidelně školní látku. Společně se věnují nejen přípravě do školy, ale také procvičují logopedii, protože obě děti mají problémy s výslovností. S dětmi se taktéž věnujeme volnočasovým aktivitám, z nichž některé mají vzdělávací charakter.

Denis spolupracuje aktivně a ochotně. Občas se stane, že se „zasekne“ a nechce plnit zadané úkoly. Adéla spolupracuje taktéž dobře. Obě děti se vždy těší na volnočasovou aktivitu – hry, omalovánky apod., které s sebou doneseme. Denis i Adélka někdy špatně snáší prohru. Mladší David je stydlivý, ale zajímá se o aktivity, které do rodiny přineseme, a občas se do některé z nich zapojí. Nyní začal navštěvovat mateřskou školu a tak se i s ním snažíme věnovat předškolní přípravě a logopedii, protože příliš nemluví.

S Denisem aktuálně řešíme doplňování domácích úkolů, hrozí mu propadnutí. Denis polevil během karantény v plnění školních povinností. Adélka nyní prospívá dobře. V minulosti se s ní ale řešily výchovné problémy i problémy ve škole.

Rodina aktivně spolupracuje s SVP Náchod, kam dojíždí s dcerou Adélou. S Adélou a Denisem rodina dojíždí také na logopedii. David aktuálně navštěvuje MŠ a matka ho rovněž přihlásila na logopedii.

Vztah mezi nevlastní matkou a Patrikem se z našeho pohledu napravil, jsou ve stálém kontaktu, když Patrik přijede domů, respektuje ji. Když jsem se matky ptala na zlepšení vztahu mezi ní a Patrikem, odpověděla mi, že si myslí, že si Patrik uvědomil, co prováděl a že by chtěl zpátky domů. Rodina by chtěla získat Patrika zase zpět.

Zapojování dětí: děti jsme zapojovali průběžně do aktivit, které jsme jim donesli. Mají také vždy možnost říct svůj vlastní názor, kterou aktivitu nebo co by chtěly dělat.

Využití inovativních materiálů: prozatím provedena s Denisem dohoda o spolupráci, zpracován plán a pracovní list „Něco o mně“. Dále jsem mu předala svou vizitku.

Jak děti reagují na zapojování: konkrétně Denis reagoval dobře, byla z něj cítit zvědavost, když jsem mu materiály ukázala. Řekla bych, že měl i radost z vizitky, opět to dle mého názoru v něm vyvolalo zvědavost, jelikož si ji ihned začal pročítat.

Jak rodiče reagují na zapojování: v domácnosti je většinou především matka, reaguje na zapojování dobře. Žádné výhrady k zapojování neměla.

Jak se pracovník cítí při zapojování (nejistoty, obavy, radost???): z pohledu sociálního pracovníka mi přijde, že děti moc neví, co po nich chci, ačkoliv jim vše v počátku vysvětlím. Jsou zvyklé, že se jim dříve věnoval spíše pedagog, a proto i v plánech naší spolupráce je vidět, že se stále zaměřují na výsledky ve škole atd. Mám obavu z toho, aby každý plán spolupráce nebyl jednotvárný. Viz ukázka: často se opakují školní povinnosti.

Příloha: vyplněný individuální plán

NECO O MNĚ

JMENUJI SE DENÍŠEK

A ŘÍKEJTE MI DENÍŠEK

JE MI 9 LET

BYDLÍM V CHVALOVIC

MŮJ PRACOVNÍK JE VELČA

Co mám rád,
co je pro mě důležité

HAZENÍ
KORPAMI
HRATSI. MAMKOU

Jaké mám problémy,
co bych chtěl změnit

VKOLÍ

V čem bych se chtěl zlepšit
a jak mi můžete pomoci

VEŠKOLE
Z VKOLAMA

SHOT ON REDMI 7
AI DUAL CAMERA

Na čem spolu budeme pracovat

CÍL 1
KUISE Z LEPSÍ
VE PSANI

CÍL 2
SPOLU HRANI
FOTBALU

CÍL 3
DISKA SE PODIVAT
S NA POKOJ SPOLU
POUKLIDIT

CÍL 4

Otoč

Datum: 19.5.2021
Podpis dítěte: DENISER
Podpis pracovníka:

Kazuistika 9

Spolupráce s rodinou byla zahájena v říjnu 2018 na základě žádosti OSPOD Jaroměř. K zakázkám patřilo: pomoc s řešením krizové situace ohledně pronásledování a fyzického napadání od bývalého partnera klientky, nalezení nového bydlení pro matku s dětmi včetně jeho dovybavení, změna školy pro nejstarší dceru a zlepšení její školní docházky a prospěchu.

V rodině jsou tři děti: Leontýna 11 let, Šarlota 4 roky a Karin 3 roky. O děti pečuje pouze jejich matka, otec je toho času ve výkonu trestu odnětí svobody. S rodinou aktivně spolupracujeme již třetím rokem. Do spolupráce zapojujeme zejména nejstarší Leontýnu, u které se snažíme o zlepšení školního prospěchu. V rodině v dřívější době probíhalo domácí násilí, kdy docházelo k fyzickému napadání matky za přítomnosti dětí. Tato situace negativně ovlivnila psychický stav dětí, zejména Leontýna vzhledem ke svému věku situaci velmi emotivně prožívala. Zároveň měla s otcem vytvořený důvěrný vztah, který i nadále přetrvává, proto se často stávalo, že situaci v rodině dávala za vinu své matce. Otec také posílal rodině během pobytu ve vězení velmi emotivní dopisy, ke kterým se Leontýna dostala. Dívka má problém s navazováním vztahů se svými vrstevníky i spolužáky ve škole. Svěřila se nám, že byla ve škole šikanována z důvodu své aktivity, kdy se jí ostatní děti ve třídě posmívaly, že je příliš zvědavá a často se hlásí. Matka se snažila situaci aktivně řešit a začala spolupracovat s dětskou psychologkou, kam s Leontýnou docházela. Navázání spolupráce s naší pedagožkou bylo u Leontýny obtížné z důvodu její nedůvěřivosti, stydlivosti a tvrdohlavosti. Nakonec se však podařilo získat si důvěru a o to více pak vracela pedagožce její pozornost a těšila se na její návštěvy. Dívka nyní při doučování aktivně spolupracuje a sama navrhuje činnosti, které by ráda během schůzky dělala. V období distanční výuky se Leontýna pravidelně připojovala do školního portálu a stejně tak se pravidelně účastnila online doučování s pedagožkou prostřednictvím Skype. S postupným navazováním důvěry Leontýny k pedagožce se také dařilo zapojovat ji více do společných aktivit, především do hry Dobble a skládání puzzle. V rámci aktivit k zapojování dětí využila pedagožka pracovní list „Můj plán“, ve kterém si Leontýna stanovila mimoškolní zakázky, týkající se pomoci s nalezením nových kamarádů. Také si přála začít chodit na volnočasové kroužky (gymnastiku nebo balet). Jako cíl si zapsala i – cituji: „*Angličtina – doučovat od Anety*“ (pozn.: pedagožka Aufori, která ji doučuje). Leontýna společně s matkou zasílají pedagožce prostřednictvím aplikace WhatsApp dotazy k úkolům, se kterými si nevědí rady. Matka je dle svého vyjádření spokojená, že Leontýnu úkoly baví, všechny je zvládá a ráda se doučování účastní. Matku také těší, že se dcera dokáže samostatně rozhodnout. K lepšímu poznání Leontýny pedagožka využila rovněž pracovní list s názvem „Co byste o mně měli

vědět“. Dívka v něm vyznačila následující odpovědi na otázky: „Moje oblíbená barva je“ – cituji: „*Fialová*“. „Mám ráda“ – cituji: „*Anetu, zvířata a když porazím Anetu v pexesu*“. „Žiju společně s:“ – cituji: „*S rodinou, Šája, Karin, máma, Roman, Viky (pes), Šiška (kočka), Pepa (králík)*“. „Nemám ráda“ – cituji: „*Angličtinu, vstávat ráno*“. Dále Leontýna odpověděla na otázku „Moje vlasy jsou“ – cituji: „*Hnědé*“. „Bojím se když“ – cituji: „*Vidím hada a pavouka, výška, bojím se ryb*“. „Ráda jím“ – cituji: „*Svíčková karamelová, smoothie*“. „Moje oči mají hnědou barvu“.

Domníváme se, že z výše uvedeného, kdy Leontýna několikrát zmínila ve svých odpovědích naši pedagožku Anetu, se dá předpokládat, že si s ní vytvořila důvěrný vztah a vnímá ji pozitivně. Dívka reaguje na aktivity v rámci zapojování dětí vstřícně, je vidět, že přemýšlí o tom, co do pracovních listů uvede. Také matka reaguje na zapojování Leontýny pozitivně, je ráda, že dcera dokáže komunikovat s okolím a vyjádřit svůj názor.

Kazuistika 10

S rodinou jsme začali spolupracovat v roce 2017 na popud OSPOD, který nás rodině doporučil kvůli dětskému táboru. Rodina byla v evidenci OSPOD již od roku 2015 z důvodu ohrožení nezletilého dítěte Matyáše (10 let). Matka měla před několika lety přítele, který ji surově bil, nadával a vyhrožoval. Nyní je otec Matyáše ve vězení, kam ho matka se synem chodili navštěvovat. Po jeho návštěvě občas vznikaly ze strany Matyáše výchovné problémy. I nadále mu syn Matyáš musí jednou za 3 měsíce poslat dopis, aby otec nemohl matku nařknout, že mu brání v kontaktu se synem.

Po nějaké době si matka našla nového přítele pana S., se kterým má další dva syny – Adama (5 let) a Filipa (8 let). Oba mají diagnostikovaný autismus. Filip má na svůj věk problém s komunikací. Nechce hovořit ani s matkou, ani s učitelkami v MŠ, které s ním mají občas problémy. Naopak mladší syn Adam se výrazně v komunikaci zlepšuje a používá čím dál více slov. Chlapci dle slov matky zlobí a matka si s nimi často neví rady, tak na ně nepřiměřeně zvyšuje hlas. Je proto důležité, aby se naučila vhodně s dětmi jednat a kontaktovala organizaci Křesadlo, která jí pomůže pochopit chování dětí s poruchami autistického spektra. Matka s nimi dochází k psychiatrice a ta jim předepisuje kapky na zklidnění.

Zpočátku rodina bydlela u rodičů současného partnera, ale vznikaly zde časté konflikty ze strany prarodičů. Matka v takové domácnosti být nechtěla a dlouho usilovala o přestěhování do samostatného bytu. U rodičů partnera bydleli zhruba 3 roky a dle slov matky se to tam nedalo vydržet. Rodiče pana S. si často stěžovali, že Matyáš je nesoustředěný, doma se nechce učit a ze školy nosí poznámky. Rodině byla doporučena docházka pedagoga z programu Podpory rodiny. Matyáš měl u prarodičů a přítele matky obecně problematičtější výchovu, protože to nebyl vlastní syn pana S. S panem S. se na začátku naší spolupráce řešila problematika bydlení. Chtěli se odstěhovat od jeho rodiny a to se také podařilo. Nyní spolu žijí v bytě 3+1 se třemi syny. Je patrné, že pan S. svou partnerku také bije. Měla několikrát viditelné modřiny v oblasti hlavy. Matku se snažíme motivovat k docházení do Intervenčního centra HK.

S nezletilým Matyášem jsme začali spolupracovat roku 2017, kdy se účastnil letního tábora „Deset dní jinak“. Následná spolupráce byla pak potřebná proto, že nechtěl číst, vztekal se a bojkotoval snahy o přípravu do školy. Dle třídní učitelky byl Matyáš nepozorný, rušil spolužáky a ona tak nestíhala probírat látku. Vyšetření v PPP však dle ní nebylo nutné, přesto vypracovala plán pedagogické podpory, který po žadatelích v poradně chtějí.

Matyáš začal v roce 2018 docházet na skupinu „Učíme se učit“. Do této skupiny se snadno začlenil. V roce 2018 se zúčastnil druhého tábora „Deset dní jinak“. Na táboře však často provokoval a vyvolával konfliktní situace, které neuměl vyřešit. Následně cítil pocit křivdy a nespravedlnosti. Často se při aktivitách nesoustředil, pozornost mu odbíhala jinam, dělal hluk a vyvolával konflikty s jinými dětmi.

V roce 2020 Matyáš měl na táboře stejné projevy jako během loňských let. Daný rok se však ještě více vyhroutily. Během tábora byl několikrát přistižen při lži, většinou s cílem získat výhody oproti ostatním nebo se vyhnout aktivitě, která se mu nechtěla dělat. Měl tendenci zveličování situace.

Na táboře byl Matyáš sdílný a hovořil o tom, že ho pan S. nechtěl pustit na tábor kvůli tomu, že zapaloval papírové kapesníky a poté je házel z okna. Zmiňoval i to, že jeho matka musela celý večer klečet v koutě, aby to za něj odčinila a on mohl na tábor odjet. Na základě zprávy z tábora pro OSPOD vznikl podnět k závazné spolupráci.

Pedagog, který chodil od roku 2020 Matyáše doučovat, uvedl, že je chlapec během schůzek aktivní, dokáže si říct, co zrovna potřebuje procvičit a je vděčný za pomoc s úkoly i zvládáním učiva. Matyáš působí šikovně, ale často jedná zbrkle a je nepozorný. Velice dobře reaguje na pozitivní zpětnou vazbu. Naopak ho mrzí, když se snaží a učitel, matka nebo přítel matky jeho snahu neocení.

Pedagog i nadále s Matyášem spolupracuje z důvodu špatného prospěchu ve škole a problémů s třídním učitelem. Ze začátku doučování fungovalo bez problémů, schůzky probíhaly pravidelně a Matyáš pedagožce dokonce sám volal, když potřeboval s něčím pomoci. Ke konci školního roku a o letních prázdninách bylo mnoho schůzek zrušeno z různých důvodů. V novém školním roce tento problém přetrvával a chlapec začal mít problémy i s distanční výukou, což nám matka sdělila až ke konci prvního pololetí. Matyáš se z výuky odpojoval, domácí úkoly nevypracovával.

Od prosince roku 2020 probíhá opět intenzivní spolupráce s rodinou a zejména Matyášem. Doučování probíhá jednou týdně, a to prostřednictvím osobních schůzek v rodině. Matyáš velice často volá pedagožce, aby mu pomohla s úkoly do školy. Od začátku února 2021 volá skoro každý den. Matka syna více kontroluje a s úkoly mu pomáhá. Matyáš se ze začátku pokoušel úkoly před pedagožkou zapírat, aby je nemusel vypracovávat, ale zjistil, že je to zbytečné a nyní už si raději nechá pomoci, aby neměl ve škole problémy. Z online výuky se již neodpojuje a úkoly plní.

Spolupráce se školou začala schůzkou ve škole, které se účastnili kurátor OSPOD, sociální pracovníce Aufori, třídní učitel Matyáše a dětský psycholog.

V roce 2019 lektorka skupiny FIE uváděla, že je někdy těžké udržet Matyášovu pozornost, ale vnímá velký posun v chlapcově chování od počátku skupiny. Uvádí, že jsou pro Matyáše skupiny přínosné. Naučil se zde popisovat své pocity a emoce, dále se s lektorkou zaměřili na příbuzenské vztahy, ve kterých neměl jasno. Matyáš začal na tyto skupiny do Aufori docházet sám bez doprovodu rodičů, to jsme vnímali jako velký posun.

Matyáš se také účastní Zapojování dítěte v rámci skupiny FIE. Na začátku každé skupiny se pracuje s Kartami emocí. Chlapec pomocí nich popisuje, jak se má, jaký měl den/týden, co zrovna prožívá. Pomáhají mu s vyjádřením jeho emocí. Matyáš měl spolu s ostatními dětmi možnost podílet se na tvorbě pravidel skupiny. Rozhodovaly o tom, jak by se měly na skupinách chovat a společně na dodržování pravidel dohlíželi. Matyáš také může společně s dětmi navrhopvat, jakým aktivitám by chtěly věnovat na skupinkách. Každý návrh je lektorem napsán na seznam. Matyáš tak může zažít pocit, že je jeho názor vyslyšen a nápad oceněn. Chlapec má vždy možnost projevit svůj názor ve výběru aktivity, debatovat s ostatními dětmi a snažit se prosadit svůj názor nebo naopak vyhovět ostatním. Platí zde zásada, že pokud se jeho aktivita neodhlasuje, příště je zvolena přednostně, Matyášův názor je tak vždy vyslyšen. Matyáš se učí naslouchat druhým a zároveň zažívá pocit, že ostatní naslouchají jemu (pravidlo: neskáče druhým do řeči...). Na konci skupiny má chlapec možnost reflektovat strávený čas. Může mluvit o tom, co se mu líbilo, co se mu nelíbilo a co by příště udělal jinak. Na jeho názor je vždy brán zřetel. Matyáš je na skupinách vždy velmi aktivní, rád vyjadřuje a prosazuje svůj názor, rád přináší nová témata a aktivity. Do všech aktivit se zapojuje.

V roce 2021 byl Matyášovi vystaven Individuální plán ochrany dítěte (IPOD), kde bylo uvedeno, že by měl jet na tábor Aufori „Deset dní jinak“, bude nadále docházet na skupiny „Učíme se učit“ a také do dětských skupin v SVP Návrat. V průběhu spolupráce je očividné zlepšení Matyášova školního prospěchu. Jeho třídní učitel začal s matkou více komunikovat. Nadále se však bude řešit doučování, zlepšování prospěchu ve škole, hranice ve výchově, nastavení pravidel při sociální interakci. Také se budeme snažit povzbudit matku, aby motivovala sebe i syna k docházení do NZDM Modrý Pomeranč. Od začátku naší spolupráce byl v NZDM Modrý pomeranč jen jednou, a to na konci roku 2020, než se začala zpříšňovat vládní opatření vzhledem k probíhající pandemii Covid-19.

Lze obecně říci, že Matyáš chodí do školy rád, má tam kamarády a je to pro něj lepší než být doma. Přístup učitele mu nevadí, je na něj zvyklý a přijde mu normální. Vztah s matkou působí dobře, chlapec říká, že ji má rád. O sourozence se musí starat, takže je bere spíš jako povinnost. Proto jim nedává najevo sourozeneckou lásku a je na ně přísný. Nejraději je ale sám doma, kdy se nemusí o nikoho a o nic starat. Může být na telefonu, dívat se na televizi nebo si hrát s legem.

Vztah s otcem působí dobře, což lze usuzovat z toho, že se těší na otcovy dopisy, ale nechce o něm mluvit. Otec mu slibuje různé věci, které nikdy nesplní, ale Matyáš mu stále věří.

Vztah k partnerovi matky je složitý, chlapec se ho bojí, ale zároveň ho respektuje.

Situace v rodině se zdá být pro Matyáše normou. Nikdy nezažil jiné způsoby chování. Pokud se v rodině odehrávají různé druhy násilí, on toto chování přejímá. Ve chvíli, kdy je v rodině klid a všichni působí spokojeně, chlapec je za to rád. Bohužel si Matyáš často vymýšlí, proto je někdy složité zjistit pravdivé informace. Zdá se, že pomocí lži se snaží se složitou situací vypořádat.